

**ŠOLA ZA ČASTNIKE
XVII. GENERACIJA
SPECIALIZACIJA PEHOTA**

Zaključna naloga

**ANALIZA ZAKLJUČNIH VOJAŠKIH OPERACIJ NA KOROŠKEM PO
KAPITULACIJI NEMČIJE LETA 1945**

**Kandidat, slušatelj: Des Boštjan Peternelj
Mentor: VVU Dr. Valerija B. Bernik**

Radenci, julij 2007

KAZALO

POVZETEK	ii
SUMMARY	iii
1. UVOD	1
<i>1.1 Izhodišče zaključne naloge</i>	1
<i>1.2 Namen in cilji raziskave</i>	2
<i>1.3 Metoda dela</i>	2
<i>1.4 Struktura zaključne naloge</i>	2
2. STRATEŠKA RAVEN ANALIZE	3
3. OPERATIVNA RAVEN ANALIZE	7
<i>3.1 Cilji in plani vojaških (kvizlinških) operacij</i>	7
<i>3.2 Inženirske ocene na prometni infrastrukturi</i>	8
<i>3.3 Praktične norme v umiku skupine armad E in beguncev</i>	11
<i>3.4 Celotne in dnevne izgube po enotah in med begunci</i>	17
<i>3.5 Vdaja operativnih skupin armad E</i>	19
<i>3.6 Delovanje vojnega letalstva</i>	23
<i>3.7 Oprema in oborožitev ter vojni plen</i>	24
4. ZAKLJUČEK	30
LITERATURA	32
SEZNAM SLIK IN TABEL	35
SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC	36
IZJAVA O AVTORSTVU	37

POVZETEK

Enote JA so imele velike težave v razorožitvi nasprotnika na Koroškem, ker niso imele na razpolago v tistem času dovolj enot, da bi razorožile nasprotnikovo ogromno vojsko do kapitulacije Nemčije 9. maja leta 1945. V zaledju nasprotnika se je nahajala le 14. divizija JA, ki ni bila sposobna sama razoroževati ogromno in premočno nemško vojsko in se obenem spopadati s kvizlinškimi enotami iz Jugoslavije, ki so se spretno umikale v Avstrijo. Kvizlinške enote iz Jugoslavije so v času umikanja nudile srdit odpor zoper enote JA, saj so se zavedale, kaj jih čaka v vojaških taboriščih JA. Pomoč glavnine JA do 12. maja iz leta 1945 je prišla že prepozno do enot 4. OC, saj so bile zapore na reki Dravi na Koroškem in na Karavankah do tega časa od nasprotnika že prebite. Do 15. maja iz leta 1945 je v vojno ujetništvo JA je padlo okrog 50% nemških vojakov od celotne skupine armad E na Koroškem. V britansko ujetništvo je v tistem času padlo okrog 50% nemških vojakov, do 30% ustaško-domobranskih enot in do 33,3% četnikov ter do 15% od vseh političnih beguncev jugoslovanske narodnosti v Avstriji. Okrog 70% od vseh ustaško-domobranskih enot se je prebilo v Avstrijo do 13. maja leta 1945 čez Železno Kaplo in boroveljski most, ki je bil zavarovan od SS korpusa Roesener. Od sedemnajstih ustaško-domobranskih divizij ali od petih armadnih korpusov hrvaške armade, so bile od enot JA zajete in razbite le tri divizije 3. korpusa NDH (6., 7. in 8. divizija), ki so obtičale v obroču na Koroškem. V britansko vojno ujetništvo se je prebila tudi glavnina kolone slovenskih domobrancev do 11. maja leta 1945, katera se je umikala iz Ljubljanske kotline, Kranja in Trziča v Celovec.

Politično-vojaški obračuni med narodi v Jugoslaviji ob koncu druge svetovne vojne so bili kruti in neusmiljeni. Rezultat teh obračunov je bil velik krvni davek, ki ga je plačal lastni narod Jugoslavije (Slovenci, Srbi, Hrvati...). Kolaboracionizem nasploh je huda reč, če nisi na pravi strani. S perfidnim vojskovanjem je JA nasprotnika le deloma razorožila. Kvizlinško vojaški vrh je bil prepričan, da je bila politična propaganda zgolj Titova ukana, zato so bili pogovori o predaji JA na začetku neuspešni. Glavni namen Titove zarote do kvizlinštva v Jugoslaviji je bil, da se popolnoma obračuna z njimi in se jih likvidira v čim krajšem času, ker je obstajal med KPJ psihološki strah o izvedbi kontrarevolucije v Jugoslaviji s pomočjo tujih obveščevalcev in z angažiranjem anglo-ameriških sil kot vojaška invazija po koncu druge svetovne vojne na Jugoslavijo iz smeri Italije in Avstrije. Da ne bi kvizlinške enote iz Jugoslavije dvignile orožje ponovno zoper enote JA, so jih enote KNOJ in OZNA pokončale po hitrem postopku in se tako znebile notranjega sovražnika. Ostal je samo zunanji sovražnik, ki je ostal na zahodnih mejah Slovenije. To so bile Anglo-Ameriške sile v Italiji in Avstriji.

KLJUČNE BESEDE

Jugoslovanska armada, armadne skupine JA, kvizlinško-nemške enote, skupina armad E, inženirstvo, logistika, vojaške operacije, vojaško strateški načrti, vojaško operativni načrti, vojaški cilji, vojaške izgube, vojno ujetništvo in razoroževanje

SUMMARY

Units of Yugoslav army had big problems, how to completely disarm enemies in Carinthian. They didn't have enough battle units to confront with potential colossal enemy on end of Second World War or kept potential communications behind adversaries and to disarm them quickly. In this time the Slovenian 14. Division of JA was stationed in hinterland of enemy, but weary weak to disarm alone colossal enemy and fought with Quisling units of Yugoslavia, when they fast moved to Austria on safety collection point Celovec (uncontrolled military sector of Yugoslav army). Quisling units of Yugoslavia had been fought weary hardly and bitterer with units of Yugoslav army, because they didn't want to go in the military captivity of Yugoslav army and lend own weapons. Military help of Yugoslav army to the 4. Operative sector was come too late. In this time the enemy had removed important obstacles on river shore of Drava and in mountain passes by cross border between Slovenia and Austria in Karavanke and opened way to freedom until the 12. May 1945. After this date arrived strong front forces of Yugoslav army to Carinthian, kept own defense position on left side river shore of Drava and controlled all bridges. It was impossible to come over all bridges of Drava and to reach Celovec after the 13. May 1945.

Yugoslav army had seized at the end of the 15. May 1945 about 50% Germans soldiers of armed group E, some Chetnics units and only three divisions of NDH units (the 6., 7. and 8. divisions with 80.000 Croats and few thousand Chetnics abroad). About 70% units of NDH army (150.000 men's) had released Slovenia territory to the 13. May 1945 on route of moving over mountain pass Železna Kapla and River Bridge in Borovlje, which was protected from strong SS corps Roesener. These units of NHD army didn't go in British military captivity camp placed on the Vetrinjsko polje. The British army in Carinthia had seized about 50% Germans soldier of armed group E, 30% units of NHD, 33,3% units of Chetnics and 15% almost political refugees from Yugoslavia. In British military captivity camp on the Vetrinjsko polje was there completely Slovenia Dom bran army, which marched on route from Ljubljana, Kranj and Tržič to Celovec.

Political-military struggle between nations of Yugoslavia on the end of Second World War was crucial and merciless. The result of this political-military devastation on territory of Yugoslavia was the biggest pay tax in blood between Slovenia, Serbs and Croats nation in Yugoslavia. The collaboration was the biggest political problem in Yugoslavia. Military leadership of Yugoslav army had used special tactics to disarm the enemy, but it didn't succeed. Quisling commanders were convinced, that was only political propaganda of Tito deception, so the negotiation for surrounding with Yugoslav army didn't brought fruits. The only political goal of Tito regime was to completely destroy political and military moving of quisling activities in Yugoslavia, so the Tito's regime had settled cruelty with political adversary. Communist party of Yugoslavia had psychological affright about performing contra revolution of anticommunists on territory of Yugoslavia with assistance of allies. Allies had planned huge military invasion on Yugoslavia from Italy and Austria on the end of Second World War. Special unit of OZNA and KNOJ were reacted weary fast on these problems and they quickly removed entered enemy, who may help to Allies in the military operation on the ground of Yugoslavia and to hold weapon again against Yugoslav army. When the Tito's political regime settled with Collaboration in Yugoslavia, than existed only military and political foe abroad, who has been displaced on Westside of cross border with Slovenia, I mean on Anglo-American forces.

KEYWORDS

Yugoslav army, armed groups of Yugoslav army, Quisling-Germans units, armed group E, military engineering, military logistics, military operations, military strategic plans, military operation plans, military goals, military losses, military captivity and disarming

KAZALO

POVZETEK	ii
SUMMARY	iii
1. UVOD	1
<i>1.1 Izhodišče zaključne naloge</i>	1
<i>1.2 Namen in cilji raziskave</i>	2
<i>1.3 Metoda dela</i>	2
<i>1.4 Struktura zaključne naloge</i>	2
2. STRATEŠKA RAVEN ANALIZE	3
3. OPERATIVNA RAVEN ANALIZE	7
<i>3.1 Cilji in plani vojaških (kvizlinških) operacij</i>	7
<i>3.2 Inženirske ocene na prometni infrastrukturi</i>	8
<i>3.3 Praktične norme v umiku skupine armad E in beguncev</i>	11
<i>3.4 Celotne in dnevne izgube po enotah in med begunci</i>	17
<i>3.5 Vdaja operativnih skupin armad E</i>	20
<i>3.6 Delovanje vojnega letalstva</i>	24
<i>3.7 Oprema in oborožitev ter vojni plen</i>	25
4. ZAKLJUČEK	29
LITERATURA	31
SEZNAM SLIK IN TABEL	34
SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC	35
IZJAVA O AVTORSTVU	36

1. UVOD

1.1 Izhodišče zaključne naloge

Na Koroškem je potekala še zadnja vojaška kampanja po kapitulaciji Nemčije od 9. do 15. maja leta 1945. V tem primeru je šlo za obkolitev in uničenje fašistične skupine armad E med umikom v Avstrijo in Italijo. V tej vojaški kampanji so sodelovale mnoge koalicijske vojske, ki so pomagale JA¹, da na območju JVE dokončajo drugo svetovno vojno. Frontna črta, ki je potekala od reke Donave-Mure do Jadranskega morja, je bila določena in usmerjena na frontalno potiskanje nasprotnika na ozemlje nemškega rajha. Med porečjem Drave in Mure je prodirala 1. bolgarska armada iz 3. ukrajinske fronte, na centralni smeri od desnega brega Drave do Jadranskega morja so prodirale skupine armad JA v smer Avstrije in Trsta ter s smeri Italije 5. britanski korpus na Koroško. Skupina fašističnih armad E, ki je po kapitulaciji Nemčije obtičala med umikom v Avstrijo na slovenskem ozemlju med Savo in Dravo, se ni hotela vdati enotam JA, predvsem kvizlinške enote iz Jugoslavije (četniki, ustaši, hrvaški domobranci in belogardisti) in kvizlinške enote² iz vzhodnoevropskih držav (predvsem Kozaki in beli Rusi), zato so umikajoče se enote pohitele na Koroško, da se vdajo britanskim četam v Celovcu. Strah kvizlinških enot pred maščevanjem lastnega naroda, je bil upravičen, zato se niso hoteli zlahka predati nasprotnim vojskam na strani antihitlerjevske koalicije. To velja za vojski JA in RA³, ki sta se borili proti domačemu kolaboracionizmu in Trojnemu paktu.

Slovenski prostor med reko Dravo in Savo je predstavljal še zadnji strateški žep odpora sil osi nasproti NOVJ, medtem ko so zavezniki dosegli strateško črto zasedbe že v aprilu in začetku maja 1945. Na tleh Avstrije do 13. aprila 1945 je RA v dunajski operaciji zlomila zadnji odpor nemške armade na črti Gradec - Dunaj in zasedla vzhodni del Alp do zgornjega toka reke Mure v Avstriji do 21. aprila 1945 in britanska armada, ki je od Karnijskih Alp s smeri Padove zasedla Celovec 9. maja 1945. Prekmurje je bilo osvobojeno 3. aprila z levo krilno 57. RA iz 3. Ukrajinske fronte, ki je zlomila nemški odpor pri Balatonu na Madžarskem in zasedla Avstrijo navzgor ob toku reke Mure in z 12. prekmursko brigado, ki je osvobodila Mursko Soboto. Med porečjem Drave in Mure je prodirala 1. bolgarska armada in je obtičala na obrambni črti 2. oklepne nemške armade na črti Ormož – Slovenske gorice, dokler se ni celotna nemška armada umaknila v Avstrijo do 7. maja 1945.

Skupina armad E po planu GŠ JA ni bila obkoljena, likvidirana v karlovački operaciji JA na območju Zagreba do 8. maja 1945, ker je JA vodila težke boje med Dravo in Savo na Hrvaškem. Nasprotnikova odstopnica se je pravočasno umaknila v planinski svet Koroške. Teden dni prej je 4. armada JA na dan 30. aprila 1945 prodrla do Soče, osvobodila Trst 1. maja 1945 in 3. maja 1945 napotila motorizirani odred čez Vršič, da se je spojila s 14. divizijo v Celovcu in zastražila vse mostove na zgornjem toku reke Drave. Levokrilna 4. armada JA je dne 9. maja 1945 osvobodila Ljubljano. Zatem se je pričela zadnja tretja etapa vojaške operacije JA na tleh Slovenije od 9. – 10. maja 1945 in obenem zadnja strateško pomembna vojaška operacija v drugi svetovni vojni za dokončno uničenje kolaboracionizma v Evropi.

Obkoljevanje strateške nasprotnikove skupine je potekalo na ozemlju Avstrije med zgornjim tokom reke Drave in Karavank med 13. – 15. majem 1945, kar je imelo mednarodno politični pomen, in sicer potegnitev etničnih mej na severnem in zahodnem delu Slovenije, da bi se avstrijski del Koroške, Trst, Furlanija in Julijska krajina pripojili Jugoslaviji.

¹ Kratica JA pomeni Jugoslovansko armado, ki je bila formirana 1. marca leta 1945 na ozemlju Jugoslavije.

² Kvizlinške enote so pripadale Trojnemu paktu in so se borile na domačih tleh proti silam Antihitler. koalicije.

³ Kratica RA pomeni Rdečo armado iz Sovjetske Zveze, ki se je sobojevala z enotami NOVJ/JA v letih 1944/45 na ozemlju Jugoslavije v Beograjski operaciji in na tleh Prekmurja.

1.2 Namen in cilji raziskave

Cilj in namen raziskovalne naloge je analizirati nasprotnikov umik v Avstrijo od 9. do 15. maja leta 1945 in analizirati potek obkoljevanja ter razoroževanja skupine armad E na tem območju. Z analizo zaključnih operacij JA v zadnji etapi druge svetovne vojne na Koroškem in z uporabo ortodoksnih vojaških ved (strategije, operatike in taktike), bom prišel do sklepnih ugotovitev.

1.3 Metoda dela

Uporabljena je metoda operacijske analize. V metodi bo izvedena primerjava med teoretičnimi in praktičnimi normami iz druge svetovne vojne (v doseganju vojnih ciljev skupine armad E in skupine armad JA, plani operacij, delovanje VL, zaplenjena količina opreme in oborožitve na Koroškem, analiza izvedbe zavarovanja prostora med umikom glede na propustnost prometnih komunikacij, na evakuacijo in oskrbo enot, število vojnih ujetnikov in beguncev ...). Metoda bo izvedena na podlagi prebiranja zgodovinskih podatkov iz jugoslovanske in tuje literature.

Izvedene hipoteze skozi operacijsko analizo:

H1: Enote JA so imele velike težave v razoroževanju kvizlinških enot iz skupine armad E na Koroškem.

H2: Slaba prepustnost prometnih komunikacij in natrpanost poti ter kolovozov z begunci, je povzročilo veliko težav umikajočim se enotam na Koroško.

H3: Po kapitulaciji Nemčije je bila zaplenjena ogromna količina orožja, streliva in opreme od tistih nemško-kvizlinških enot, ki se niso pravočasno umaknile v Avstrijo.

1.4 Struktura zaključne naloge

Prvo poglavje zajema strateško analizo vojaških operacij na bojišču jugovzhodne Evrope. V tem poglavju bom analiziral odločitve poveljnika skupine armad E za umik v Avstrijo, odločitve GŠ JA⁴ o obkolitvi in uničenju nemško-kvizlinških enot na teritoriju Jugoslavije in odločitve Churchila o zasedbi avstrijske Koroške od Anglo-Ameriških sil in vzpostavitvi okupacijske cone med Ziljo, Krko in Dravo na tem območju.

Drugo poglavje zajema operativno analizo vojaških operacij na Štajerskem in Koroškem. V tem poglavju bom podrobneje analiziral, opisal in statistično-matematično obdelal parametre oziroma kriterije raziskovanja s področja vojaške znanosti. Uporabil bom metodo operacijskih raziskav, s katero bom prišel v posameznih podpoglavjih do sklepnih ugotovitev. Izvedba raziskave bo potekala v naslednjih podpoglavjih na sledeč način:

- a) analizira ciljev in planov vojaških (kvizlinških) operacij;
- b) inženirska ocena na prometni infrastrukturi;
- c) prikaz praktičnih norm v umiku skupine armad E in beguncev;
- d) ocena celotne in dnevne (relativne) izgube po enotah in med begunci v umiku;
- e) vdaja nasprotnikovih enot v podetapah vojaških operacij;
- f) analiza ofenzivnega delovanja VL JA v podpori kopenskih enot JA;
- g) opis opreme in oborožitve v takratni uporabi ter prikaz vojnega plena.

Raziskovalno nalogo bom zaključil s sklepno ugotovitvijo, kjer bom prikazal rezultate iz operacijske analize.

⁴ Kratica GŠ JA pomeni Generalštab Jugoslovanske armade, ki ga je vodil generalisimus Josip Broz - Tito.

2. STRATEŠKA RAVEN ANALIZE

Nemška armada je bila stisnjena v začetku leta 1945 med štiri fronte, in sicer z zahodne fronte s smeri Francije od Anglo-Ameriških sil, z južne fronte s smeri Italije od Anglo-Ameriških sil, z vzhodne fronte od RA in z jugovzhodne smeri s strani JA. Skupine armad JA, 1. bolgarska armada, 5. britanski korpus so bile vključene v vojaško kampanjo na strani antihitlerjevske koalicije, skupina armad E s kvizlinškimi enotami na strani sil osi. Koroška je bila glavno območje umika nemških skupin armad C iz Italije, nemške skupine armad E iz Jugoslavije in del nemške skupine armad Jug iz Madžarske (Rauchensteiner, 1995 : 356).

Na jugoslovanskem bojišču je operirala skupina armad E in del umikajoče se nemške skupine armad C iz Italije z nekaj več kot 600.000 vojaki, od tega je bilo 230.000 kvizlingov. Nemška armada je imela v letu 1945 do 44 divizij na ozemlju Jugoslavije (Mamula, 1986, 48). RA je v prvi polovici marca leta 1945 dosegla frontno črto Odra – slovaške Rudne planine – Estergon – Blatno jezero – Drava in se je pripravila za odločilni napad na Avstrijo in Nemčijo. Glavna smer prodora RA je bila usmerjena proti Berlinu in pomožna smer prodora v Prago in Dunaj (Mamula, 1986 : 48). Na južni fronti je nemška skupina armad C zaustavila prodor zaveznikov po Apeninskem polotoku v smer Avstrije in Bavarske, ker je nemška armada fortifikacijsko utrdila obrambne položaje na alpskem obrambnem limesu » Gotski liniji«, ki se je raztezala na obrambni črti jezero Komakio – Bolonja – Toskanski Apenini. V začetku marca leta 1945 so to obrambno črto zavezniki prebili in prodrli v Padsko nižino, 1. maja leta 1945 dosegli Trst in 9. maja leta 1945 Celovec, kjer se je predala celotna nemška skupina armad C in 2. tankovska armada iz skupine armad Jug, ki se je umikala med Dravo in Muro s smeri Madžarske na obrambno črto Alpenfestung v Avstrijo. Ta obrambna črta je potekala na območju Zgornje Avstrije, Koroške in Zgornje Štajerske na črti Fussen – Allgauer Alpen – Valuga – Arlberg – Nauders – Stifser Joch – Ortler – Adamello – Nordende Gardsee – Feltre – Caporetto – Karavanke – Dravska dolina – Leoben – Linz - Salzburg – Tegernsee – Murnau – Fussen (Hagspiel, 1995, 255).

Poveljnik skupine armad E generalpolkovnik Loehr je zaprosil poveljnika nemških armad Donitza, da naj poskrbi za varen umik nemških vojakov v Avstrijo. To nalogo je 7. maja leta 1945 dobila 2. tankovska armada iz skupine armad Jug, ki je zavarovala mostove na reki Dravi na območju Lavamund – Velikovec z 68. AK in območje Velikovec – Borovlje z 34. AK ter območje ob reki Muri v smer Linza z 1. konjeniškim korpusom na črti Wildon – Koflah – Sala – Judenburg (Rauchensteiner, 1995, 385 – 386). Generalpolkovnik Loehr je poslal še dodatno hitro motorizirano enoto v čelni odstopnici 22. AK na območje Lipnice, Dravograda in Velikovca, ki je prispela že 8. maja leta 1945 in se je srečala z 68. AK. Koridor za umik skupine armad E je bil sklenjen, dokler ni prispela 3. armada JA na Koroško 13. maja leta 1945. Območje Koroške pred vdorom 57. armade iz 3. ukrajinske fronte z levega brega reke Mure je bilo zavarovano. Del 57. armade iz 3. ukrajinske fronte je poskušal 11. maja leta 1945 prodreti s smeri Leobna na Koroško, a sta ga 1. konjeniški korpus in 3. SS korpus zaustavila na mostovih reke Mure. Grozila je tudi nevarnost 4. korpusa iz 1. bolgarske armade, ki je do 11. maja leta 1945 s smeri Maribora prodril do Velikovca, a sta ga odbila 68. AK in 15. kozaški korpus na območju Labota. Do 4. maja leta 1945 je ameriška 1. armada zasedla Salzburg (Broucek, 1988, 51). Začela je z razoroževanjem nemških skupin armad. Medtem se je del nemških armad, kot so 6. SS armada, 1. armada, 19. armada, silovito upiral sovjetskim enotam iz 3. ukrajinske fronte. Hudi boji med nemškimi in sovjetskimi enotami so potekali od 9. maja leta 1945 vzhodno na črti Koflach – Judenburg (Hagspiel, 1995, 98). Nemške enote so se nehale bojevati proti Anglo-Ameriškim enotam na zahodni fronti in

nadaljevale silovit odpor proti enotam RA iz 3. ukrajinske fronte v Avstriji (Feis, 1968, 614). Med zavezniki je prišlo do dogovora, da se mimo pogajanj z nemškimi generalštabi iz skupine armad v Avstriji sestanejo Anglo-ameriške čete in enote RA iz 3. ukrajinske fronte na območju Dunaja, Linza in Regensburga (Feis, 1968, 629). Britanske enote iz 8. armade naj zasedejo Trst, pristanišče v Pulju, oskrbovalne poti med Italijo in Avstrijo čez gorski prelaz Brenner, skozi Gorico in Tržič ter preprečijo zasedbo Julijske krajine, okolico Trsta in avstrijskega dela Koroške s strani 4. armade JA. Ameriška 3. armada je do 3. maja leta 1945 zasedla Zgornjo Avstrijo in nemške armade so se začele množično vdajati. Avstrija je bila razdeljena v okupacijske cone: Tirol in Voralberg pod francosko, Zgornja Avstrija in Salzburg pod ameriško, Štajerska in Koroška pod britansko, Spodnja Avstrija in Gradiščansko pod sovjetsko vojaško oblastjo (Schoner, 1992, 228).

Dogovor med Anglo-Američani in nemškim vrhovnim poveljstvom je bil, da se naj skupine nemških armad iz Italije, Jugoslavije in Madžarske zberejo na območju Avstrije in počakajo na kapitulacijo v določenih okupacijskih conah 3. ameriške armade v Zgornji Avstriji in 8. britanske armade v Celovcu. Do 9. maja leta 1945 so se v Avstrijo prebile skupina armad Jug, skupina armad G, ne pa celotna skupina armad E, ki se je še umikala iz Jugoslavije. V Avstriji se je predala Anglo-američanom skupina armad Jug z 600.000 vojaki, skupina armad G z 150.000 vojaki in 2. tankovska armada pod poveljstvom skupine armad E z 225.000 nemškimi vojaki, 160.000 vojaki iz hrvaške armade NDH, 158.000 madžari in do 60.000 Kozaki (Rauchensteiner, 1995, 392). Vse skupaj se je do 9. maja leta 1945 v Avstriji predalo do 1,5 milijona vojakov.

Po odhodu vojakov iz nemških armad v Avstriji v Anglo-ameriško vojaško ujetništvo je močno opešala oskrba ujetnikov s hrano. Oskrba s hrano in zdravili je do Vetrinjskega polja prihajala do dva tedna s smeri Tirolske, Vorarlberga in Salzburga iz skladišč ameriške in britanske vojske na Bavarskem in Italije, ker je bila slaba prometna povezava, zaradi uničenih mostov, viaduktov in poti skozi prelaze od zračnega bombardiranja zaveznikov v Zgornji Avstriji (Rauchensteiner, 1995, 392). Odpovedal je transport MTS in primanjkovalo je goriva za motorna vozila (Rauchensteiner, 1995, 356). Komunikacije na Koroškem so bile razrušene v smer Italije čez Beljak in Tržič, v smer Tirolske in v smer Gradiščansko. Vojaška pomoč na Koroško je prihajala po železnici s smeri Gradca in Trsta. Mesečne kapacitete pomoči v hrani, gorivu in ostalem materialu so dosegale do 200.000 ton (Walzl, 1985, 340).

Iz Italije se je na zahodni del Koroške umikala skupina armad C in skupina armad E ter na območje Zgornje Štajerske skupina armad Jug. Za utrditev zaledja sta poskrbela prostovoljna SS korpusa Roesener in Adolf Hitler, da so se armadne skupine lahko varno umaknile v Avstrijo in se pogajale o vdaji z Anglo-Američani. Na območju Rude pri Velikovcu je deloval madžarski 5. korpus, ki je varoval zaledje dvema SS korpusoma na obrambni liniji Alpen festung (Rauchensteiner, 1995, 356-357). Za umik je bilo poskrbljeno tudi skupini armad E, ki se je umikala iz Jugoslavije. Pod poveljstvo skupine armad je prišla 2. tankovska armada iz skupine armad Jug, da utrdi desno krilo na porečju reke Mure in brani ozemlje pred vdorom 57. armade iz 3. Ukrajinske fronte ter da pričaka na prihod Anglo-Američanov s smeri Vorarlberga in Trsta. Korpusi (34, 68. in 69. AK) iz 2. tankovske armade so zasedli položaje na črti Zgornje dravska dolina – Žvabek – Grifen – Karavanke – Labot. Pomembno nalogo sta imela 34. AK in 69. AK, ki sta zavarovala območje od Beljaka do Labota na črti Karavanke – Karnijske Alpe – Drava (Rauchensteiner, 1995, 359). Del 97. AK in SS korpus Harmel iz 10. armade skupine armad C sta zasedla položaje na črti Gemona - Bovec – Kobarid - Podkorensko sedlo – Bela – Borovlje in tako zavarovala levo krilo umikajoči skupini armad E iz Jugoslavije. Strateški cilj nemških operativnih skupin na utrjeni liniji Kernalpenfestung je bil zadržati prodor skupin armad JA na Koroško in v Julijsko krajino ter držati položaje za

vsako ceno do prihoda Anglo-Američanov v Avstrijo in se jim predati v vojno ujetništvo. Na vzhodni strani utrjene linije v smer Linza in Leobna je poveljnik Wemachta Doenitz ukazal 6. SS armadi na območju Graza in reke Ems, da zadrži prodor enot RA iz 3. ukrajinske fronte na Koroško in na območju Voralberga in Lienza 6. tankovski armadi (1. in 2. SS korpus in korpus Bunau), da zavaruje zaledje skupini armad Jug in skupini armad Jugovzhod.

Obenem je šlo tudi za politično vprašanje o nedeljivosti Avstrije. Dogovor med zavezniki v moskovski deklaraciji o nedeljivosti in neodvisnosti Avstrije. Obvezen umik 3. armade JA na mejo z Avstrijo iz leta 1937 (Beljo, 1990, 84).

Enaka vojaška situacija je bila na ozemlju Jugoslavije v umiku skupine armad E v Avstrijo, kjer je med preganjanjem Loehrove armade JA naletela na fortifikacijsko utrjeno Zvonimirovo obrambno linijo »Jugovzhodni obrambni zid« kot enote RA iz 3. ukrajinske fronte na Alpsko obrambno linijo, ki je potekala od Blatnega jezera do reke Mure, čez Dravo do Ormoža, vzdolž slovensko – hrvaške meje do Snežnika in od doline Rečice do Jadranskega morja. Na reki Savi severno od Krškega, leva obala reke Krke do Novega mesta in čez Ribnico do Cerkniške doline so bile fortifikacijsko utrjene in urejene obrambne linije za pehoto in oklepna vozila. Ključna obrambna točka na Zvonimirovi obrambni liniji je bil Zagreb, ki je povezoval desno in levo obrambno krilo na črti Drava – Koprivnica – Križevci – Vrbovec – Dugo selo in Karlovci – Duga Resa – Ogulin – Crikvenica. Na desnem krilu je skupina armad E zavarovala zaledje skupini armad C, ki se je umikala iz Trsta in Slovenskega primorja v Avstrijo in na levem krilu desni bok umikajoči sosednji skupini armad Jug v zahodnem delu Madžarske ter glavne prometne komunikacije v smer Bosne in Srema (Gračanin, 1986, 55). Ključna obrambna točka na območju Zagreba je predstavljala težišče obrambe na jugoslovanskem bojišču. Celotna Zvonimirova obrambna linija na evropskem vojskovališču je predstavljala težišče obrambe za zavarovanje zaledja umikajoči skupini armad C iz Italije in desnega boka umikajoči armadni skupini Jug z Madžarske. Preboj Zvonimirove linije se je izvedel na reki Ilovi med Karlovci in Zagrebom z 2. in 4. armado JA, ki sta zlomili desno nasprotnikovo obrambno krilo. Iz direktive vrhovnega poveljstva JA 9. aprila leta 1945, se je izvedla eksploatacija uspeha JA z desnokrilno 4. armado JA v Slovenskem primorju, ko je 1. maja leta 1945 osvobodila Trst in do 2. maja leta 1945 zasedla Celovec, preden je predhodnica iz 8. britanske armade prispela na Koroško. Direktiva vrhovnega vodstva JA je bila politične narave, z namenom, da se slovenski narod izven meja združi v enotno državo Slovenijo.

Na sestankih v Beogradu od 21. do 24. februarja leta 1945 so potekali pogovori med Titovo vlado, poveljnikom 8. britanske armade feldmaršalom Alexandrom in poveljnikom 3. ukrajinske fronte maršalom Tolbuhinom, z nalogo, da JA veže operativno rezervo iz nemške armadne skupine C v Slovenskem primorju in v Istri, da bi omogočila hitrejši prodor 8. britanski armadi v severno Italijo. Dosežen je bil dogovor med Titom in maršalom Tolbuhinom, poveljnikom iz 3. ukrajinske fronte, da JA deluje na strateškem levem boku 57. armade iz 3. ukrajinske fronte na obmejnem območju severno od Drave in Mure v Medžimurju, Prekmurju in na Štajerskem v smer Avstrije ter nase veže nasprotnika. Po dogovoru z zavezniki je GŠ JA izdelal dokončni plan za osvoboditev Jugoslavije in slovenskega ozemlja do etničnih meja. Pomemben je bil vsekakor sporazum Tito – Šubašič, ki je v notranji politiki med reakcionarnimi silami povzročil dokončno likvidacijo kvizlinštva v Jugoslaviji (Vojnoistorijski glasnik, 1986, 346). Britanska vlada ni podprla ustaških in četniških enot v nadaljevanju državljanske vojne v Jugoslaviji v Liki, BiH ter v zahodnem delu Srbije. Dogovor med maršalom Titom, maršalom Tolbuhinom in feldmaršalom Alexandrom je veljal za obkolitev in uničenje nasprotnika v štirikotniku Trst – Zagreb – Celovec – Maribor. Zaradi nevarnost pred velikimi civilnimi in vojaškimi žrtvami na območju

Zagreba, se je GŠ JA odločil za obkolitev Zagreba in na zahodni strani pustil odprtino za umik nasprotnika na Koroško (Krizman, 1983, 277).

Strateški cilj JA je bila obkolitev armadne skupine E na Koroškem, osvoboditev celotne Jugoslavije s Trstom, Slovenskim primorjem in avstrijskim delom Koroške. Osnovni cilj strateškega koncepta manevra je bil v preboju obrambne črte v Sremu in v Liki, hiter prodor levokrilne 4. armade JA v smer Trsta ob Jadranski obali in prodor 1. in 3. armade JA na Koroško. Sklepna operacija je zajemala obroč okrog nasprotnika na območju Julijskih Alp in Karavank, da se ga je prisililo h kapitulaciji (Gračanin, 1986, 57).

Na Jalti je bilo med zavezniki dogovorjeno, da se kvizlingi predajo oblastem, proti katerim so se borili na strani hitlerjevske koalicije. Vse osebe Jugoslovanske narodnosti, ki so služile v nemški vojski in so se vdale na Koroškem, se morajo predati jugoslovanskim silam. Enako je veljalo za Kozake, da se predajo enotam RA v Avstriji, ne pa za Beloruse, ki jih ni zajemal Jaltski sporazum (Tolstoj, 1990, 31 – 33). To je pomenilo, da se kvizlingi iz Jugoslavije predajo oblastem JA, Kozaki predajo enotam RA v Avstriji in nemške enote Anglo-zavezniškim silam ter se jim sodi po zakonu pravice v imenu ljudstva (Zupanjac, www.people.freenet.de). V praksi na tleh Jugoslavije in pod okupacijo enot RA je bilo ravnanje z vojnimi ujetniki po načelu kolektivne krivde ter za njih ni veljala Ženevska konvencija, ker so se smatrali kot plačanci. Jugoslavija in Sovjetska zveza sta po koncu druge svetovne vojne ustanovili hitra vojaška sodišča za sojenje glavnim domačim izdajalcem (političnim veljakom, vohunom, častnikom in podčastnikom...) in jih obsodili na smrt s streljanjem ali z obešanjem. Ostali navadni vojaki so bili poslani na marš smrti, kjer jih je preživela le peščica na tej poti trpljenja.

3. OPERATIVNA RAVEN ANALIZE

3.1 Cilji in plani vojaških operacij

Operativni cilj JA je bilo zajetje celotne skupine armad E na slovenskem ozemlju med desnim bregom reke Drave in Karavankami. GŠ NOV je ukazal poveljstvu 4.OC v začetku maja leta 1945, da z ofenzivnimi dejstvi ob glavnih prometnih komunikacijah rušijo v zaledju nasprotnika mostove in druge objekte, postavljajo zasede ter uničujejo Transporte umikajočih se nasprotnikovih sil na prometnicah v smer Avstrije.

Operativni cilj in plan skupine armad E in kvizlinških enot je predstavljal hitro zapustitev slovenskega prostora v smer Koroške po dolinah reke Mislinje, Savinje in Drave v eni etapi. Dva nemška korpusa 15. AK in 15. SSK sta zavarovala levi bok skupini armad E na reki Dravi od Đurđevca do Maribora, 97. AK je držal Istro in Postojno, da je zavaroval medpoložaje med umikajočima se skupinama armad E in C v smer Avstrije in obenem zaustavil prodor 4. armade JA v smer Trsta. Ostalih pet armadnih korpusov (21., 34., 68., 15. in 91. AK) se je umikalo skozi Slavonijo, Podravino in Liko po edini poti strateškega umika v smer Avstrije po maršruti umikanja in odstopanja Zagreb – Celje – Dravograd – Avstrija (Zupanjac, www.people.freenet.de). Poti umika v smer Italije in Zgornje Avstrije so bile v začetku maja leta 1945 že zaprte. Glavno smer umika je predstavljal slovenski prostor od Celjske kotline skozi Mislinjsko in Zgornje savinjsko dolino čez mejne prehode skozi Avstrijo v Celovec, da se predajo Anglo-Američanom. Pomožna smer umika del skupine armad E je potekala skozi Ljubljansko kotlino na Vetrinjsko polje, da se predajo Anglo-Američanom. Umik hrvaške vojske je potekal v tri smeri in sicer po maršrutah umika Zagreb – Rogaška Slatina – Celje, Zagreb – Zidani Most – Celje, Varaždin – Rogaška Slatina – Celje in od Celja naprej dva odcepa v smeri Celje – Dravograd – Celovec in Celje – Maribor – Dravograd – Celovec (www.homepage.hispeed.ch/silversurfer/prilozi/page19.html). Zadnje hrvaške enote so zapustile Zagreb 8. maja leta 1945 in 9. maja leta 1945 so se zapletle v hude boje z enotami JA na območju severovzhodno od Zagreba in na Zagrebški gori ter pri Zidanem Mostu. Zaščitnica je prispela 9. in 10. maja leta 1945 v Celje. S kapitulacijo nemške vojske, se je umik hrvaške zaščitnice zaustavil skozi celjsko kotlino, ker se je celotna 1. kozaška divizija zaustavila na dravograjskem mostu in se dogovarjala z bolgarskimi enotami za umik v Avstrijo. S prihodom v Slovenj Gradec je zaščitnica naletela na ovire 3. armade JA (pub52.ezboard.com/freferendumfrm17.showMessage?topicID=14.topic).

Generalpolkovnik Loehr je 7. maja leta 1945 predal poveljstvo hrvaške vojske nazaj v Paveličeve roke in Pavelić je imenoval generala Luburića za poveljnika hrvaške vojske v umiku. Od 9. maja leta 1945, ko je začela veljati kapitulacija Nemčije, se je generalpolkovnik Loehr dogovarjal z enotami JA o predaji nemških enot in štabov na ozemlju Slovenije. Pavelić je 8. maja leta 1945 sprejel hitro odločitev, da se hrvaška vojska preda Britancem v Celovcu in nikakor partizanom (Krizman, 1983, 339). Ustaško-domobransko vrhovno poveljstvo je sprejelo odločitev, da se bodo enote predale zahodnim zaveznikom in da se bo glavnina umikala skozi Celje v Avstrijo. V Celju so ustaške enote ugrabile županjo Celja Gabinčevo in partizansko vodstvo ter prisilile štab 14. divizije JA za prosti izhod skozi Frankolovo v smer Dravograda. Težave so se pojavile tudi z umikom v smer Slovenj Gradca, ko je ustaška oklepna enota izsilila prehod skozi Mislinjsko dolino in prisilila nemške enote, da ji odstopijo pot (www.people.freenet.de/zupanjac/prilozi). Poveljstvo hrvaške vojske je zahtevalo neoviran umik z oborožitvijo skozi celjsko kotlino v smer Slovenj Gradec – Dravograd, drugače bi domačini utrpeli represalije in bili uporabljeni kot živi ščit

(www.hrvatskiustaskipokret.com/default.asp). Pavelić je že 3. maja leta 1945 poslal odposlanca Vrančiča v štab 8. britanske armade glede pogajanja o odhodu hrvaških vojakov v britansko vojaško ujetništvo, a od tega ni bilo nič, ker se je Vrančič znašel v begunskem taborišču v Italiji. Za prepozno pošiljanje hrvaškega odposlanca Vrančiča s strani NHD v Caserto ne nosi odgovornost poveljnik britanskih enot v Sredozemlju. Pavelić je prevzel veliko odgovornost za usodo hrvaške vojske. Kolona s civilisti v smer Celja je dosegala do 60 km (glej hrvati.de/modules.php). Pošiljanje Vrančiča je bilo dva dni pred koncem vojne prepozno in nesmiselno (Krizman, 1983, 304). Prošnja Pavelića, da zavezniške enote iz Italije okupirajo Hrvaško in jo rešijo pred masakrom enot JA, ni bila uslišana. Zavezniki so kasneje to pobudo od vlade NDH takoj zavrnili, ker so vlado NDH smatrali za zločinsko-kvizlinško organizacijo, ki se je borila na strani hitlerjevske koalicije (glej Fikreta Jelić v www.hic.hr). Obstajal je plan NDH o kapitulaciji skupine armad E na ozemlju Hrvaške, o predaji hrvaških enot v Istri, načrt za branjenje Zagreba in tretja varianta o evakuaciji hrvaške vojske na ozemlje tretjega rajha, da bi tam dočakali Anglo-Američane (Krizman, 1983, 271 – 274). Pavelić se je tajno dogovarjal tudi s Stalinom od junija 1944 do februarja 1945 o priznanju države NDH, pod pogoji, da sovjetska mornarica dobi izhod na Jadransko morje in svobodno delovanje KPH v NDH, a je ta predlog Pavelić odbil kot zvesti zaveznik Nemčije (powerandglory.blog.hr). Pavelić bi s takšno privolitvijo postal sovjetski satelit in bi se po vojni znašel v komunističnem bloku. Stalin je računal na zasedbo Trsta.

Obstajal je tudi četniški plan o velikem zbornem območju v Ljubljani okrog 30.000 četnikov Pavleta Đuića za vdajo britanskim enotam in o nadaljevanju odpora v Bosni ter o veliki četniški vstaji v Srbiji do prihoda britanskih enot v Jugoslavijo. Vodstvo slovenskega domobranstva je čakalo na povelje iz Londona, naj udarijo po Nemcih in stopijo v stik z zavezniki v Furlaniji. Rupnik je ukazal umik domobranskih enot iz Dolenjske, Notranjske in premik na Koroško, da se ubrani Gorenjska na črti bohinjsko-blejsko-jezerski kot na starih jugoslovanskih utrdbah (Klepec, 1990, 55). Na Notranjsko in Dolenjsko naj bi se umaknili četniki iz Hercegovine in branili Primorsko do prihoda zaveznikov v Trst, enote NDH bi ostale na svojih položajih v Bosni, Liki, Slavoniji in v Dalmaciji do prihoda zaveznikov na Hrvaško in slovenski domobranci bi se utrdili na Gorenjskem ter v Ljubljanski kotlini do prihoda zaveznikov. Rupnikova, Pavelićeva in Nedićeva vlada so bile istega mnenja, da izvedejo razoroževanje nemških enot in se prikupijo zaveznikom kot demokratične vlade, ki so se borile proti komunističnem terorju v državljanski vojni. Britanska vlada ni odstopala z dogovora na Jalti, čeprav je obžalovala, da ni pomagala četnikom in hrvaški vojski v državljanski vojni. Dogovor je dogovor med veliko trojico z Jalte. Churchill je kmalu zatem obžaloval, da je bila njegova največja napaka v zunanji diplomaciji, ker je pomagal Titovi vojski. Ukaz generala Robertsona je bil takoj izvršljiv, da se vsi vojaki jugoslovanske nacionalnosti, ki so se borili v nemški vojski, razorožijo in predajo jugoslovanskim četam, (hrvati.de/modules.php).

3.2 Inženirske ocene na prometni infrastrukturi

Po ukazu štaba 4. OC se je izvajalo rušenje železniških prog na relaciji Dravograd – Slovenj Gradec, Dravograd – Prevalje, Dravograd – Maribor, Št. Janž – Sv. Jedert in Dravograd – Guštanj. Zrušena sta bila dva pomembna mostova: železniški most v Št. Janžu na Koroškem in cestni viadukt pri Hudi Luknji (Zbornik dokumenata i podataka..., 1975, 739 – 741). Partizanske enote, ki so imele pomembno nalogo v rušenju železniških prog na relaciji Celje – Maribor in Celje – Dravograd, so se zadrževale v zaledju nasprotnika na območju Vitanj, Slovenj Gradca, Zreč, Frama in Maribora. Veliko borcev je bilo do kapitulacije

Nemčije na teh območjih zadrževanja postreljenih. (glej www.muzejno-mb.si/partizanslo.htm). Gre za del enot 14. divizije JA, ki se niso pravočasno umaknile na Koroško do 9. maja leta 1945 in so se znašle v primežu nemške odstopnice. Te so utrpele ogromne človeške žrtve brez večjih učinkov »damage effectives« na prometni infrastrukturi. Proge so bile do konca vojne na ozemlju Slovenije vozne v smeri umika skupine armad E na relaciji Celje – Maribor – Dravograd – Celovec in Ljubljana – Jesenice – Ljubelj – Celovec.

Na območju Koroške so mostovi in viadukti v času umika ostali nedotaknjeni, ker so bili ti objekti pomembnega pomena za umik, zato so bili zelo dobro branjeni in utrjeni z bunkerji. Za varovanje vojaških transportov in prometnic so nemške sile leta 1944 poslale taktične enote in sicer 438. divizijo, ki je varovala železniške proge na območju Celja (18. polk deželnih strelcev), na območju Šoštanja (611. bataljon), na območju Brežic (649. bataljon), na območju Trbovelj (922. bataljon), na območju Teharje (18. šolski polk planinskih lovcev), na območju Maribora (vermani) in na območju Dravograda (vermani). Pri varovanju prometnic so sodelovale obmejne straže na območju Mislinje, Dravograda, Radelj, Ptuj, Zidanega Mosta, Zagorja ob Savi, Sevnice in Hrastnika, SS policijski polki v Celju (25. SS polk), Mežiški dolini (13. SS polk) in med Mariborom in Dravogradom (27. SS polk), vermani in železniška policija na relaciji Dobova – Celje in Dobova – Sevnica. Za varovanje železniških prog v smer Dravograd - Maribor, Dravograd - Slovenj Gradec, Dravograd - Prevalje - Črna, Maribor - Celje - Zidani Most, Celje - Šoštanj, Pragersko - Poljčane - Grobelno in Zidani Most - Sevnica - Brežice – Krško je bila zadolžena 438. divizija (štirje bataljoni), policijska SS. divizija, polk straže, vermani in železničarska policija. Vse skupaj je varovalo prometnice okrog 10.000 uniformirancev, kar znaša na šestih relacijah 20 uniformirancev na km železnice. Povprečno je varovalo na km železnice 10 vojakov, ki so se utrdili v bunkerjih ob železniški progi. Ostalih 50% so predstavljali prostovoljci in železničarska policija.

Pomembni zapis je bil v ukazu Loehra 18. vojnemu okrožju za varovanje železniških komunikacij na območju Spodnje Štajerske in Koroške. Varovanje proge od železniške postaje Tržišče – Št. Janž – Radeče – Celje, Celje – Vojnik – Konjice – Slovenska Bistrica – Gornja Polskava in varovanje proge na koridorju Zagrebška vrata od Gornja Polskava – Pragersko – Lancova vas – Vinica z enotami 5. SS planinskega korpusa, 18. SS tankovsko-grenadirske divizije in iz 31. SS prostovoljne divizije, ki so bile začasno nameščene na območju Južne Štajerske in sicer 31. SS prostovoljna divizija je izvajala akcije na območju Pohorja, 18. SS tankovsko-grenadirski divizija je branila komunikacije v smer Celje – Šoštanj – Slovenj Gradec, 5. SS planinski korpus je varoval železniške postaje, industrijske objekte in elektroenergetske vire na območju Južna Štajerska in Koroška (Dokumenti jedinica, komandi i ustanova nemačkog rajha, 1979, 809 – 815). Prav ti objekti so bili pripravljani za armiranje med umikom nemških sil v Avstrijo. Postavitve postojank na I. zaščitnem odseku na območju Dolina Save – Litija – Preschgain – Krošnja dolina in na II. zaščitnem odseku na območju Kavran – Loke – Laze – Menina planina – Celje (Dokumenti jedinica, komandi i ustanova nemačkog rajha, 1979, 820 – 822). Prav ta 5. SS korpus je izvajal zapore na komunikacijah v smer Celje – Ljubljana, izvajal hajke na dele Tomšičeve in Šlandrove brigade na območju Zgornje Savinjske doline in se nato umaknil v Avstrijo do prihoda glavnine sil skupine armad E ter prešel pod poveljstvo 91. AK, z nalogo, da zavaruje južni bok nemški 2. tankovski armadi, ki se je zadrževala na črti Blatno jezero – Drava. Nemške enote so pred prihodom 14. divizije in odredov JA na Koroško zastražile vse pomembne mostove in vasi za umik glavnine armad E in F v Avstrijo. Nemške postojanke utrjene z bunkerji, bodečo žico, vkopanimi tanki in topovi so se nahajale v vaseh Slovenski Pliberk, na Mrzlem vrhu nad Košuto, v Žabnici, na Obirju in na Peci, v Beli na Koroškem, v Šajdi pri Kališnikovem mostu, v Selu Fara do Dravograda (Strle, 1977, 78 – 83). Pomembni prelazi v Avstrijo so bili zavarovani. Izvedel se

je tudi istočasno premik letal 11. zračne divizije z vseh letališč v Sloveniji do 7. maja leta 1945 na letališče Gradec v Avstriji. V povelju Loehra je bilo ukazano 111. tvrdžavski diviziji in 18. inženirskemu korpusu, da uredijo obrambno linijo Ingrid, ki bo varovala dostope v smer Avstrije na črti od Krškega do Drave z izgradnjo utrdb na črti v dolini Drave zahodno od Ptuja – Kamnik – Slovenska Bistrica – Maribor, Ljubljana - Litija – Trojane – St. Martin – Kašede in Podkoren – tunel Karavanke – Ljubelj – Slovenj Gradec – Dravograd (Dokumenti jedinica, komandi i ustanova nemačkog rajha, 1979, 859 – 861). Prav te enote so pripravile vse mostove, železniške postaje, industrijske objekte za miniranje na območju Ptuja, Krškega, Šoštanja in Celja. Miniranje objektov se ni izvedlo s poveljem Loehra štabu 21. AK v Celju dne 9. maja leta 1945 ob 01.00 ob brezpogojni kapitulaciji nemških enot na območju Slovenije, o predaji orožja, opreme in vojakov enotam JA.

Drugače je veljalo za mostove do 9. maja leta 1945 na območju Dravsko-ptujskega polja in spodnje Štajerske. Porušeni so bili mostovi čez reko Dravo pri Ptuju, most čez reko Muro pri Kotoribi in mostovi čez Studenčnico, most čez reko Soro pri Medvodah. Porušene so bile železniške proge na odcepih Ljubljana – Zidani most, Ptuj – Ormož, Šentilj – Pesnica, Gorica – Podbrdo – Jesenice, porušeni mostovi čez reko Savo na progi Laze – Črnuče – Vižmarje in v Jesenicah, zatrpani predori na progi Gorica – Podbrdo – Jesenice, porušeni mostovi čez reko Ljubljanico v Zalogu, pri Preserju in na dolenski progi. Vozne so bile enotirne proge Zidani Most – Zagreb, Celje – Dravograd do Velenja, Ljubljana – Jesenice, Kranj – Tržič, Maribor – Ptuj, Maribor – Dravograd – Celovec – Beljak (Kovač, 1996, 98). Hudo poškodovani so bili mostovi čez reko Savo in Dravo in sicer po bočnih straneh umika nemških enot v smer Avstrije zaradi napredovanja enot KoV JA na frontalni smeri preganjanja z železniškim in cestnim prevozom.

Povečal se je nemški transport motornih vozil v smeri Celje – Ljubljana in Celje – Dravograd, medtem ko je železniški transport obtičal na posameznih odsekih. Odseki v dolinah Save, Zidanega Mosta in Zagorja, ob levi obali Savinje med Zidanim Mostom in Laškim ter na nekaterih odsekih na dravski progi, so predstavljali najožja prometna grla na celotnem železniškem omrežju Slovenije kot tudi najpomembnejše udarne točke diverzantov. Med najbolj občutljive cestne povezave je bila cesta Maribor – Ljubljana – Trst in proga Jesenice – Podbrdo – Gorica. Na progi Jesenice – Podbrdo – Gorica so bili najbolj občutljivi objekti na udaru tunel med Bohinjem in Podbrdom, železniški most in tunel pri Vintgarju, tunel pri Bohinjski Beli in večje število tunelov, mostov in viaduktov med Hudo Južno in Gorico. Za prevoz vojaških transportov je bila izrednega pomena proga Beljak – Jesenice – Podbrdo – Gorica, Maribor – Celje – Zidani Most – Ljubljana – Trst (Vojnoistorijski glasnik, maj-avgust 1990, 64). Efektivna vrednost nemškega železniškega transporta se je zmanjšala s prekinitvijo prog na odsekih Zidani Most, na relaciji Ljubljana – Celje pri Zagorju ob Savi in ob levi obali reke Save od diverzantskih enot JA ter dodatno v maju leta 1945 z rušenjem objektov nemškega 18. inženirskega korpusa v času umikanja v smer Koroške. Vozne so bile proge do konca vojne v smeri Področca – karavanški tunel – Jesenice, Pliberk – Slovenj Gradec – Mislinje – Celje, Velenje – Celje, Dravograd – Maribor in Ljubelj – Jesenice - Kranj. Proga v smer Mislinje – Velenje je bila prekinjena (Klepec, 1990, 57). Odseki prog so ostali zavarovani od nasprotnika v smer Celje – Dravograd – Pliberk in Ljubljana - Jesenice. Na Jesenicah je bil zajet vlak z ranjenimi domobranci s kolonami beguncev (Kovač, 1990, 141). Kot dokaz, da so proge na posameznih odsekih ostale do konca vojne nepoškodovane.

Pomembne objekte, mostove in prometne komunikacije so zastražile nemške enote 21. in 22. AK čez reko Savo (Brežice, Krško, Sevnico, Zidani Most in Hrastnik), enote 21. AK mostove čez reko Sotlo (Podčetrtek, Imeno, Rogaško Slatino in Dobrovo), čez reko Savinjo (Rimske Toplice, Laško in Celje) in čez Voglajno (Šentjur in Ponikvo), enote 34. AK

mostove čez reko Pako (Šempeter, Polzela, Šmartno ob Paki, Šoštanj in Zgornji Dolič), čez reko Hudinjo (Vojnik, Frankolovo in Vitanje), čez reko Mislinjo (Mislinja, Slovenj Gradec in Šentjanž pri Dravogradu), čez reko Mežo (Ravne, Prevalje, Črna, Žerjav in Mežica), predore (Huda Luknja, Ponikva, Gacko pri Ponikvi in Erjavčeva jama pri Solčavi), 68. in 69. AK mostove čez reko Dravo, 97. AK mostove čez Ziljo, Korensko sedlo, predora Hrušica in Ljubelj, 91. AK mostove čez Dravo v Gurah, v Spodnji in Zgornji Rožni dolini ter za umikom nemških enot ustaško-domobranske enote v vlogi zaščitnice.

S prihodom britanskih enot 9. maja leta 1945 v Celovec, so po razorožitvi nemške 2. tankovske armade ostali dravski mostovi, Korensko sedlo, predor Hrušica, prelaz Jezersko in mejni prehodi na Karavankah popolnoma nezavarovani, razen Borovelj in Beljaka v smer Vetrinj, ki so bili v rokah ustaško-domobranskih in specialnih enot SS-a. Nezavarovane objekte je 14. divizija JA do 13. maja leta 1945 zasedla in jih prevzela že minirane od nemških enot. Jeseniški odred je zaprl predor Hrušica in zasedel Korensko sedlo, Koroški odred je zasedel Ljubelj in Zgornjo Jezersko, motorizirani odred 4. A je zastražil mostove na reki Krki, Zilji in Dravi do Beljaka, del 14. divizije JA je zastražil mostove na reki Dravi vzhodno na črti Velikovec – Labot – Dravograd.

3.3 Praktične norme v umiku skupine armad E in beguncev

Prometni zastoji so povzročili kilometerske kolone vozil nemške vojske, kvizlingov in beguncev ter konjske vprege. V armadni skupini se je nahajalo do 73.000 konj za vleko in prehrano (Rauchensteiner, 1995, 392). Samo konji so povzročili do 548 km dolgo kolono (povprečno do 133 konj z vprego na en km dolge kolone). V petih smereh umika je bila kolona povprečno dolga do 109 km. Povprečno je konjska vprega z 10-12 km/h od Brežic do Avstrije potrebovala do 16 ur, celotna kolona z 14.497 konj je potrebovala do 26 ur od Brežic do Avstrije. Največje preglavice v umiku vojaških enot so povzročili zastoji kolon političnih beguncev iz Jugoslavije na relaciji Celje – Slovenj Gradec – Dravograd in Celje – Šoštanj – Črna – Pliberk v zadnjih dneh vojne med 9. in 13. majem leta 1945.

a.) POVPREČNA PORABA ČASA V UMIKU BEGUNCEV V AVSTRIJO

S (dolžina kolone) = V (povprečna hitrost gibanja) \times T (čas umika)

$PpB = 1.000$ beguncev/km

$Pv1 = 2$ km/h (otroci do 13 let);

$Pv2 = 3$ km/h (starejša populacija nad 50 let);

$Pv3 = 4$ km/h (populacija od 14 do 49 let);

$Tu = 200$ km / $(2\text{km/h} + 3\text{ km/h} + 4\text{km/h} : 3) / 2$ (število rut umika)

$Tu = 66$ h/2

$TU = 33$ h : 10 ur/dan = 3,3 dni

Odgovor: Dolžina 100 km posamezne kolone beguncev na relaciji CELJE – DRAVOGRAD in CELJE – PLIBERK je v umiku potrebovala do 4 dni hoje in je med 9. in 13. majem leta 1945 povzročila prometni zastoj na dveh maršrutah umika povprečne dolžine 100 km.

b.) POVPREČNA PORABA ČASA ZA UMIK OBTIČANE KOLONE V ZAČELJU NA KOROŠKEM

$PTu = (200\text{ km} - 20\text{ km} / 3\text{ km/h}) / 2$

$PTu = 60$ h/2

$PTu = 30$ h : 14 ur/dan = 2,1 dan

Odgovor: Zaradi zapor enot JA na meji, je do 13. maja leta 1945 je obtičalo do 10 % kolone beguncev na slovenski strani. Preostali del kolone bi povprečno potreboval do dva dni, da bi se organizirano umaknil z območja DRAVOGRAD in SLOVENJ GRADEC čez avstrijsko mejo.

c.) POVPREČNA DNEVNA PORABA MESA V SKUPINI ARMAD E

DPp = ((p 0,15 kg x p 600 vojakov v bataljonu) x 3 (po bataljonih) x 3 (po polkih) x 3 (po divizijah) x 3 (po korpusih) x 11 (v armadi)) x 1,5 (v podpori delovanja)

Dp = povprečna poraba

DPp = (90kg/bataljon) x 891 (bataljonov) x 1,5

DPp = 120.285 kg : 450 kg (povprečna neto teža mesa od 700 kg goveda, do 35% odpada)

DPp = 267,3 glav govedi

TDp = 1.871 glav govedi

Odgovor: V skupini armad E so dnevno pojedli okrog 120 ton svežega mesa, na teden pa do 842 ton mesa, če je dnevni obrok mesa zanašal do 15 dag na vojaka. V času umika so pojedli do 2,6 % glav govedi od velike črede.

Po 9. maju leta 1945 so slovenski železničarji usposobili železniško progo Maribor - Dravograd za hiter prevoz dela 3. armade JA na pomoč 14. diviziji JA in odredom Slovenije v Dravograd. Po Zgornje Savinjski dolini za hiter prevoz partizanskih motoriziranih enot iz 4. armade JA proti Črni na Koroškem ni bil mogoč zaradi nagnetenosti kolon beguncev in vojaških vozil nasprotnika, zato je korpus 3. armade JA ubral pot čez Kamnik - Jezersko - Velikovec in 4. motorizirani odred čez Kranjsko Goro v Jesenice in v Beljak. Dolžina marševskih kolon umikajočega nasprotnika je bila dolga čez 40 kilometrov v smeri Savinjske doline od Celja do Pliberka in po Dravski dolini od Maribora do Dravograda, tako da so ljudje spali ob cestah in v vozilih. Zaradi prenatrpanosti cest je bil onemogočen hitrejši umik nemških motoriziranih enot na Koroško kot tudi partizanskih enot na Koroško, ki pa ni bila motorizirana. Brez motorizacije je JA v obhodnem manevru do avstrijske Koroške izgubila v tretji etapi vojaške operacije povprečno tri dni, da bi se boji na Koroškem končali najkasneje do 12. maja 1945. Od Celja do avstrijsko-slovenske meje so divizije JA hodile povprečno 72 ur. (S prevozom po železnici in po cesti bi tako v 6 - 8 urah s povprečno vožnjo v kolonah do 50 km/h dosegle avstrijsko mejo in z goseničnimi vozili v 10 - 12 urah s povprečno vožnjo v kolonah do 25 - 30 km/h. Pri izračunu časa premikov do cilja je potrebno ugotoviti gostoto prometa, zahtevnost terena z ostrimi ovinki na ozkih cestah in klancih ter stanje na cestišču, utrjenosti bankin, vrsto cest...)

Praktični normativi umika odstopnice na Koroško je bil sledeči; begunci peš so se premikali 2-3 km/h, begunci na vozovih 8-10 km/h, pehota se je premikala do 5 km/h in z višinsko razliko 400-500 metrov do 4 km/h, motorizirana pehota 25-30 km/h, mehanizirana pehota in tanki pa 20-25 km/h. Ponoči se je hitrost gibanja pehote zmanjšala na 3 km/h in za motorna vozila na 20 km/h. Povprečno se je tempo gibanja pehote ponoči zmanjšal za 40% in motornih vozil za 34%, kar znaša 4-6 ure dlje pešačenja pehote in 2-3 ure dlje vožnje motoriziranih enot na 180 km razdalji od Brežic do Celovca. Praktične norme se ujemajo s teoretičnimi normami iz druge svetovne vojne (glej Grizila, 2001 : 43).

Povprečna hitrost zaščitnice se je gibala pri ustaško-domobranski pehoti, ki je bila polmotorizirana okrog 1,5-2 km/h, ker je vodila dinamično obrambo z umikom in deloma izvajala inženirsko in fortifikacijsko utrjevanje, miniranje cest, železniških vozlišč in vodenje kratkotrajnih pouličnih bojev. Zaščitnica peš, se je gibala z 20x zmanjšano hitrostjo kot motorizirana odstopnica in to z dvodnevno zamudo, kar je vplivalo na dokončno uničenje

zaščitnice v Mežiški dolini od 13. maja leta 1945, drugače bi brez zamude in zastojev prispela na Koroško že 11. maja leta 1945.

Najbolj problematični so bili v umiku cestni mostovi in viadukti, ki so bili od zavezniškega zračnega bombardiranja in partizanskega rušenja dokaj poškodovani do marca 1945 in kasneje popravljani z deskami in dodatnimi podpornimi stebri ter zavarovani. Mostovi so bili poškodovani do 40%, zato je bila njihova propustnost oziroma prevoznost do 60%, in sicer so se motorizirane in mehanizirane enote premikale čez mostove z zmanjšano hitrostjo 10-15 km/h, begunci na vozovih 8-10 km/h in pehota do 5 km/h brez korakanja. Razmik med vozovi je bil do 10 m, na 1 km je bilo povprečno do 100 vozov s propustnostjo čez most do 1.000 vozov na uro, kar znaša do 10.000 vozov v 10 urah in do 24.000 vozov v 24 urah. Razmik med motoriziranimi vozili je znašala do 50 m, na 1 km je bilo povprečno do 20 vozil, kar znaša do 200-300 vozil na uro, od 2.000 do 3.000 vozil v 10 urah in 4.800-7.200 vozil v 24 urah. Pehota se je gibala v strnjениh kolonah do 1.000 vojakov na 1 km, kar znaša do 5.000 vojakov na uro, do 50.000 vojakov v 10 urah in do 120.000 vojakov v 24 urah. Sklepam, da je mehanizirani korpus za prečkanje mostu porabil 3 ure, motorizirana divizija do 1,20 ure..., pehotni korpus je potreboval povprečno 6-7 ur, da je prečkal most, pehotna divizija do 2 uri, če sta v 1 uri prekoračila most dva pehotna polka brez podpore, ...

V umiku na razdalji 180-200 km od Zagreba do Celovca, bi skupina armad E potrebovala; popolnoma motorizirana 2-3 dni, če bi dnevno prevozili korpusi 60-80 km v 2-3 urah; popolnoma peš v 4-5 dneh, če bi dnevno prehodila 35-40 km z vsiljenim maršem. Ker je bila skupina armad E polmotorizirana, bi dnevno korpusi prevozili 40-50 km/dan, za kar bi potrebovali 4-5 dni, kar je realna ocenitev. Toliko časa je potrebovala odstopnica, ki se je gibala za zaščitnico od 7. do 13. maja 1945. Šele 14. maja 1945 so enote JA izvedla popolno zaporo na Dravi. Do takrat se je umaknila polovica odstopnice skupine armad E. Za zaščitnico so bile časovne napovedi umika drugačne in sicer se je do 20x počasneje umikala na razdalji 50-60 km za odstopnico, kar je en dan vožnje in do dva dni pešačenja. Ker se je zaščitnica začela umikati 9. maja leta 1945 (dva dni kasneje za odstopnico iz smeri Zagreba in Karlovca) s povprečno hitrostjo umika do 2 km/h, bi naredila premik v 10 urah za 20 km, za kar bi potrebovala do 10 dni, da se popolnoma umakne v Celovec. Pri takšni hitrosti umika bi zaščitnica prispela v Celovec šele do 19. maja leta 1945. Skozi Celjsko kotlino je pospešila umik na 8 km/h, ker je zaostala za odstopnico manj kot 100 km (odstopnica je že prispela v Celovec čez boroveljski most in pri Beljaku in Velikovcu dne 11. maja leta 1945, medtem je bilo začelje odstopnice na območju Celja, Šoštanja in Vojnika) in tako prihranila od 3-4 dni v umiku in prispela do 13. maja v Mežiško dolino, kar je bilo že prepozno. V tem času je 12. vojvodinski korpus 3. armade JA utrdil zaporo na mostovih reke Drave in prehod čez reko Dravo ni bil več možen.

d.) IZRAČUN KOEFICIENTA ZA PREPUSTNOST KOMUNIKACIJ (Kpk)

$Kpk = \text{dolžina rute umika} \times \text{št. ur umika} / (\text{št. vojakov} + \text{št. beguncev}) \times \text{povprečna hitrost umika}$

$Kpk = 200 \text{ km} \times 168 \text{ h} / (557.000 + 200.000) \times 15 \text{ km/h}$

$Kpk = 0,33$

Vrednosti: 0 (nepropustno) < 0,5 (slabo prepustno) < 1 (optimalno prepustno)

Odgovor: Cestne povezave so dosegale (zelo slabo) 33% prepustnost prometa kot posledica (pre)natrpanosti kolon z begunci in vojaških vozil. Prevoznost komunikacij in čas sta bila glavna dejavnika umika.

e.) DEJANSKI IZRAČUN UMIKA SKUPINE ARMAD E

$Tu = 0,5 \times (s1 + s2/v1 + v2)$; $s1 = s2$ (Tu = čas umika, Su = dolžina poti umika, V = hitrost gibanja v umiku)

$Tu = 0,5 \times (2.500 \text{ km} \times 2 / 30 \text{ km/h} + 15 \text{ km/h})$

$Tu = 0,5 \times 111 \text{ h}$

$Tu = 55 \text{ h} = 2,3 \text{ dni}$

Odgovor: Skupina armad E je v času umika izgubila do dva dni in pol, da bi se popolnoma umaknila v Avstrijo.

$Su = ((v1 + v2) \times Tu) \times 1/5$ (smeri umika)

$Su = ((30 \text{ km/h} + 15 \text{ km/h}) \times 55 \text{ h}) \times 1/5$

$Su = 495 \text{ km}$

Odgovor: V zaporu enot JA od 12. maja leta 1945 na Karavankah in na reki Dravi je še obtičala povprečno dolga 495 km vojaška kolona skupine armad E.

p (povprečna dolžina korpusa) = $(230 \text{ km (mot)} + 60 \text{ km (peh)}) / 2 = 145 \text{ km}$

$Su = 495 \text{ km} : (p) 145 \text{ km}$

$Su = 3,4$

Odgovor: V zaporu 12. maja leta 1945 so obtičali trije korpusi in pol (21. AK, del 22. AK, 15. AK in 3. ustaški korpus) skupine armad E, in sicer začelje odstopnice in zaščitnica, kar znaša po dosedanjih izračunih do 50% sil od celotne skupine armad E.

$Su = 495 \text{ km} : 5$ (št. smeri umika)

$Su = 99 \text{ km}$

Odgovor: Začelje kolone iz skupine armad E je obtičalo na ozemlju Slovenije do 100 km od slovensko-avstrijske meje. Del kolone je obtičal na pol poti umika na območju Celja.

Dolžina kolone nemškega motoriziranega korpusa je dosegala do 60 km, zato so bile ceste na relaciji Celje - Šoštanj- Črna na Koroškem – Železna Kapla – Celovec, Celje – Vojnik – Slovenj Gradec – Dravograd- Lahot, Celje – Vransko – Tuhinjska dolina – Kamnik – Kranj – Jesenice dobesedno natrpane z motornimi vozili, vozovi, živo silo, konji, osli... Ceste so bile makadamske, ozke, ovinkaste, s preobremenjenimi in poškodovanimi mostovi... Ozko grlo so predstavljali mostovi čez reko Savo, Pako, Velunjo, Mežo, Dravo, Dravinjo, Soro..., viadukti in predori v smer Polhograjskega hribovja, ki so bili delno narušeni in preobremenjeni od prometa in so predstavljali glavne udarne točke enot 4.OČ⁵, zato so bili najbolj zavarovani z bunkerji in bodečo žico ter pripravljeni za rušenje. Ker se celotna ustaško-domobranska zaščitnica ni pravočasno umaknila skozi Celjsko kotlino in Šoštanj, so mostovi, industrijski objekti ostali nedotaknjeni.

Dolžina dnevnega pohoda mehaniziranega armadnega korpusa v 10 urah je do 140 km in motoriziranega armadnega korpusa pa je do 200 km (glej Grizila, 2001, 44). Teoretične norme se v tem primeru nanašajo na premik enot po komunikacijah, ki niso slabo vzdrževane, niso ovinkaste, porušene in mostovi ne predstavljajo ozkih grl. Praktične norme nemško-ustaških armadnih korpusov v premiku v smer Avstrije ne dosegajo teh norm, ker so bili posamezni cestni odseki in prometna vozlišča porušena, mostovi poškodovani čez 40% in strmine cest so povprečno dosegale od 10 do 20 stopinj in ponekod pod Polhograjskim hribovjem celo do 30%, zato je povprečna hitrost vozil iz 30 km/h upadla na 10-15 km/h pri prečkanju mostov in po klancih navzgor je bila omejena hitrost s polnimi tovornjaki 15-20

⁵ Kratica 4. OČ pomeni operativno cono delovanja 14. divizije JA na območju Koroške in Štajerske.

km/h. Sklepam, da je bila dejanska hitrost umika skupine armad E do 2x manjša od teoretične (do 60km/h), zato je potrebovala do dvakrat in pol več časa 3-4 dni in sicer za začelje odstopnice 4-6 dni (prispela v Avstrijo med 13. in 15. majem 1945), da je prevozila razdaljo do 200 km/dan in za zaščitnico za 2,5x več časa in sicer 5-6 dni (prispela med 14. in 16. majem 1945), da je prehodila enako razdaljo. Zaščitnica je zaradi utrjevanja, miniranja in bojevanja na urbanem območju v času umika potrebovala do 0,5 x več časa kot odstopnica v umiku in bi po izračunih prispela šele čez dan ali dva v Celovec, če bi zaostajala 60 – 80 km za začeljem odstopnice, zato je pospešila tempo umika na 8 km/h od Celja naprej, kar pa je bilo prepozno, da bi najkasneje do 13. maja leta 1945 prispela v Celovec.

Skupine armad JA so dnevno napredovale do 8 km, za forsiranje narasle reke Save so porabile do dva dni, za forsiranje reke Kolpe 6-8 ur, dnevno napredovanje motoriziranih enot JA do 50 km in razoroževanje nasprotnika do velikosti divizije 6-8 ur (oddaja orožja 4 ure in opreme v dveh urah na določenih odlagališčih in zbirališčih ter dobre dve uri do prihoda v začasno urejena vojaška taborišča za vojne ujetnike v Krškem, Celju, Slovenski Bistrici, Mariboru, Dravogradu, Slovenj Gradcu, Begunjah, Jesenicah in na Zgornjem Jezerskem.

Operativne norme v napadu skupine armad dosegaajo 40-50 km/dan s trajanjem vojaške operacije 12-16 dni z globino napada 600-800 km (glej Grizila, 2001, 12). Realni čas operativnih norm v napadu, preganjanju in zasledovanju skupin armad JA so trajale od 9. do 15. maja leta 1945 v obkoljevanju, uničevanju in razoroževanju nasprotnika 6-7 dni, s preganjanjem nasprotnika od srednjega toka Save do zgornjega toka Drave na Koroškem je trajalo povprečno 25-30 km/dan. Enake norme veljajo za korpuse JA, ki so se premikali v sestavi skupine armad JA s povprečno hitrostjo preganjanja nasprotnika do 8 km/h, medtem se je nasprotnik umikal po komunikacijah vzdolž doline s povprečno hitrostjo do 2 km/h, dokler ni pospešil umik skozi Celjsko kotlino v smer Zgornje Savinjske doline in Mislinjske doline. Praktične norme v dnevnem osvobajanju slovenskega ozemlja od enot JA zaostajajo od teoretičnih norm za skoraj 30%, kar je posledica slabše prehodnosti v planinskem svetu, uničenost prometnih komunikacij in slabše motoriziranosti enot JA. Točka dotika med skupino armad JA in nasprotnikovo odstopnico je bila na porečju reke Savinje na črti Laško - Zidani Most - Celje in Vojnik - Slovenska Bistrica – Slovenske Konjice – Fram – Maribor na prostoru med reko Savo, Dravinjo, Voglajno in Dravo. Enote JA so nasprotnika preganjale in zasledovale z dvakratno večjo operativno hitrostjo od gibanja nasprotnikove zaščitnice in v dveh dneh prednosti pred nasprotnikovo zaščitnico prodrle enote 2. in 3. armade JA na območje Celjske kotline na črto Zidani Most - Laško – Celje – Rogaška Slatina in trčili z nasprotnikovo odstopnico nemških korpusov med črto Šoštanj – Velenje – Slovenske Konjice in črto Litija - Zagorje ob Savi – Žalec – Celje. Na območju Celja se je zaščitnica srečala z odstopnico, ki je bila pred dnevi od zaščitnice oddaljena 40-60 km. To pomeni, da je del nemške odstopnice obtičal v Zgornje Savinjski, v Tuhinjski in v Mislinjski dolini in tako je izgubila povprečno do dva dni v premiku med 9. in 11. majem leta 1945 ter se do 13. maja leta 1945 popolnoma razorožila od taktičnih enot JA iz 4. OC.

Povprečno je nemška pehotna divizija imela v formaciji do 1.203 vozil, tankovska divizija do 1094 vozil z gostoto vozil v koloni do 25 tankov na 1 km in do 20 motornih vozil na 1 km (glej Grizila, 2001, 16). Nemški motorizirani korpusi so imeli v sestavi 4.500 – 5.000 vozil, motociklov, vlačilcev, kamionov..., kar je doseglo dolžino kolone do 250 km. Skupina armad E je imela v sestavi do 10 korpusov, kar znaša do 50.000 raznih vozil in dolžine kolone do 2.500 km. Smer umika korpusnih kolon je bila v šest smeri in sicer; Ljubljana – Zg. Jezersko – Celovec, Ljubljana – Kranj – Jesenice – Beljak, Celje – Zgornje Savinjska doline – Velikovec, Celje – Šoštanj – Črna na Koroškem – Velikovec, Celje – Slovenj Gradec – Dravograd in Maribor – Dravograd – Labotska dolina. Povprečno je bila ena prometna

komunikacija zasičena z dvema korpusoma. Pri prepustnosti makadamskih cest po ozkih dolinah s povprečno hitrostjo motornih vozil do 30 km/h na km poti se je v 10 urah neprestane vožnje prepeljalo 200 – 250 vozil/uro, 2.000 – 2.500 vozil v 10 urah in v dveh turnusih vožnje 4.800 – 6.000 motornih vozil v 24 urah. Tako bi celotna skupina armad E potrebovala za umik s slovenskega ozemlja do 10 – 12 dni neprestane vožnje, če bi se premikala po eni poti. Na šestih relacijah bi potrebovala celotna skupina armad E 2 – 3 dni neprestane vožnje, v 10 urah vožnje bi potrebovala 5 – 6 dni, kar je realni čas prihoda ustaško-domobranske zaščitnice na mostove reke Drave v Avstriji (do 14. maja leta 1945).

Prehod čez mostove s povprečno hitrostjo 10-15 km/h, se je urgentni čas umika v Avstrijo zmanjšal za slabih 20%, zato je korpus porabil 2 - 3 ure več časa za prestop posamezne reke in sicer reke Save, Savinje, Pake, Velunje, Mežice in Drave. Pri prestopu šestih mostov (čez reko Savo pri Zidanem Mostu, čez reko Savinjo pri Laškem, čez reko Pako pri Velenju, čez Velunjo pri Šoštanju ali čez reko Mislinjo pri Mislinju, čez reko Mežo in Bistro pri Mežici ali čez Dravo v Dravogradu) in z obvozom Paškega Kozjaka z izoginitvijo viaduktoma pri Črni Luknji in pri Spodnjem Doliču ter predora v Hudi Luknji (popolnoma neprevoznici) v smer Velenje – Graška gora – Pogorje – Slovenj Gradec, je posamezni korpus porabil povprečno 12 – 15 ur več časa na prevoženi razdalji 180 km. Tako se je premikal posamezni korpus povprečno 3 – 4 dni na tej razdalji, da je prispel na cilj v Celovec. Dejansko je skupina armad E porabila dvakrat več časa, da je prispela na cilj v Celovec. Tako se je do 50% nemških in do 70% ustaško-domobranskih enot umaknilo v pravem času do 13. maja leta 1945 v Avstrijo. Ostali so obtičali v zapori na reki Dravi in na območju Celjske kotline od 13. maja leta 1945. Odseki makadamskih cest in mostovi so bili delno poškodovani do 40%, zato se je operativni umik skupine armad E upočasnil do 2x in tako polovica nemških enot ni dosegla cilja v pravem času. Začelje nemške odstopnice z deli treh korpusov (21. AK, 15. AK in 69. AK), celotnega 22. AK in treh ustaško-domobranskih divizij niso dosegli Celovca, ker so 9. maja leta 1945 obtičali na območju Celja 100-120 km od Celovca na črti Savinja – Sava (Zidani Most - Laško - Celje).

f.) MATEMATIČNI IZRAČUN ZA UMIK SKUPINE ARMAD E

$T_1 = 180 \text{ km (dolžina poti umika) + 2.530 km (dolžina kolone) / (p) 20 km/h + 6 (število mostov) x (180 km + 2.530 km) / (p) 10 km/h}$

$T_1 = 2.710 \text{ km} / (p) 20 \text{ km/h} + 6 x 2.710 \text{ km} / (p) 10 \text{ km/h}$

$T_1 = 135,5 \text{ h} + 1.626 \text{ h}$

$T_1 = 1.751,5 \text{ h} = 74 \text{ dni} : 5 \text{ (število poti umika v Avstrijo)}$

$T_1 = 14,7 \text{ dni}$

Odgovor: Celotna skupina armad E bi potrebovala do 15 dni, da bi se popolnoma umaknila čez slovensko ozemlje v Avstrijo. Na posamezni ruti umika bi se umikala kolona z dvema korpusoma.

g.) MATEMATIČNI IZRAČUN ZA UMIK MOT. ARMADNEGA KORPUSA

$T_2 = 180 \text{ km} + 230 \text{ km} / (p) 30 \text{ km/h} + 6 x (180 \text{ km} + 230 \text{ km}) / (p) 15 \text{ km/h}$

$T_2 = 410 \text{ km} / (p) 30 \text{ km/h} + 6 x 410 \text{ km} / (p) 15 \text{ km/h}$

$T_2 = 13,7 \text{ h} + 164 \text{ h}$

$T_2 = 177,4 \text{ h} = 7,4 \text{ dni}$

Odgovor: Motorizirani korpus je porabil do 8 dni, da se je umaknil čez slovensko ozemlje v Avstrijo.

h.) MATEMATIČNI IZRAČUN ZA UMIK 3. KORPUSA NDH

$$T3 = 2 \times (180 \text{ km} + 60 \text{ km}) / (p) 4 \text{ km/h}$$

$$T3 = 1.440 \text{ km} / (p) 4 \text{ km/h}$$

$$T3 = 360 \text{ h} = 15 \text{ dni}$$

Odgovor: Zaščitnica je potrebovala do 15 dni, da se je peš z bojnimi aktivnostmi umaknila v Avstrijo.

$$Tz = T3 \text{ (čas umika začelja odstopnice)} - T1 \text{ (čas umika zaščitnice)}$$

$$Tz = 15 \text{ d} - 14,7 \text{ d}$$

$$Tz = 0,3 \text{ d} = 7,2 \text{ h}$$

Odgovor: Zaščitnica je za umik v Avstrijo porabila do 8 ur za prihodom začelja odstopnice.

3.4 Celotne in dnevne izgube po enotah in med begunci

Povprečne dnevne izgube med civilnim prebivalstvom, kjer potekajo boji so od 0,05 do 0,1%. V napadu korpusa so dnevne izgube so 0,8 – 0,6%, v obrambi korpusa 0,5 – 0,6%, v odstopanju korpusa do 0,4% in v izven spopada do 0,4% na dan. Splošne izgube po korpusih znašajo med ubitimi vojaki do 16% in med ranjenimi vojaki do 84% (glej Grizila, 2001, 54). Splošne enotedenske izgube v 14. diviziji so bile do 5,5%, kar znaša po statističnih podatkih do 0,65% mrtvih, 1,6% ranjenih, 0,05% pogrešanih in 0,07% zajetih. Dnevne izgube v diviziji so bile do 0,7% in ne presegajo dnevnih izgub do 2% po teoretičnih normah divizije. Sklepam, da je 14. divizija izvajala na drugi strani reke Drave zaporo in blokado na Karavankah, bila inženirsko utrjena in izogibala se je večjih spopadov z nasprotnikom, do prihoda 12. vojvodinskega korpusa na Koroško. Skupine armad imajo po teoretičnih normah do 0,2% izgub na dan oziroma do 1,4% izgub na teden, korpus do 0,4% na dan oziroma do 2,8% izgub na teden.

Vse skupaj je bilo od Save do Ljubljanske kotline na frontalnem delu 219.012 borcev in v zaledju nasprotnika 11.770 borcev, kar predstavlja le dobro dvajsetino od celotne JA ali 5% od celotnih sil JA v Sloveniji⁶. V zadnjem tednu vojne je bilo izločenih iz bojev znotraj armad JA v Sloveniji 11.680 borcev, od tega je bilo povprečno 70% ranjencev, okrog 20% mrtvih in ostalih 5% pogrešanih (dezertjerji, izgubljeni...) Skupaj je padlo med 9. in 15. majem leta 1945 skoraj 10.000 borcev, od tega približno 132 borcev v zaledju nasprotnika. V zaledju nasprotnika na Koroškem je torej padlo osemkrat manj borcev kot na prednji črti skupine armad JA. Do konca vojne je bilo v enotah JA vsega skupaj okrog 5.000 borcev nejugoslovanskih narodnosti (Poljaki, Rusi, Madžari, Avstrijci...).

⁶ Razmerje sil med enotami JA in nasprotnikom na frontalni smeri bojnega delovanja je bilo 1:2,5 v korist nasprotnika, proti enotam 4.OČ v zaledju nasprotnika pa je presegalo razmerje sil 1:15.

Tabela 1: Celotne izgube v skupinah armad JA od 9. do 15. maja leta 1945

Formacije JA	Število borcev	Celotne izgube	Celotne izgube %
1. armada JA	111.078	3.815	1,54%
2. armada JA	58.048	2.459	1,96%
3. armada JA	49.894	3.105	2,87%
Mot. odred/4.A	3.500	200	5,7%
14. divizija ⁷ JA v 4.OC	11.770 borcev (v 14. diviziji JA 8.001 borcev in v vseh odredih 3.699 borcev) V odredih POS -a se je borilo do 1.500 borcev tuje narodnosti.	132 (36 mrtvih, 89 ranjenih, 3 pogrešani in 4 zajeti)	1,12%
Skupaj	236.823	9.511	6,37%

Vir : Petrovič (1986, str. 216 – 217, Strle (1994, str. 683 – 709), Zbornik, dokument št. 140 in 146 (1997, str. 682)

Iz tabele je razvidno, da je največje celotne izgube od 9. do 15. maja leta 1945 utrpela 2. armada JA na območju Celjske kotline, Zidanega Mosta, Zagorja ob Savi in na območju Ljubljanske kotline v spopadih z ustaško-domobranksko zaščitnico in s specialnimi enotami SS-a v smer Borovlje in Zgornje Savinjska dolina. Najmanj izgub je utrpela 1. armada JA, ki je na pomožni smeri napada prečkala reko Sotlo in se pridružila razoroževanju nasprotnika na območju Celjske kotline. Za 3. armado JA velja, da je prodirala v prazni prostor v smer Maribor in je naprej do Dravograda brez večjih bojov izvajala zaporo na reki Dravi, zato do bile celotne izgube tako majhne. Celotne izgube so znašale do 7%, kar je primerljivo s teoretičnimi normami iz druge svetovne vojne. Največ izgub je utrpela 2. armada JA, čeprav je imela polovico manj enot od 1. armade JA in precej več izgub za 2x več od 3. armade JA. Sklepam, da primerjava med 1. armado JA in 3. armado JA ni primerljiva, ker je v neposrednem boju v 3. armadi JA na Koroškem sodeloval samo 12. vojvodinski korpus. Primerjava med 1. armado JA in 2. armado JA ni primerljiva v celotnih izgubah, ker je prevelika razlika v številu popolnjenosti borcev v korpusih in divizijah v 1. armadi JA, ki jih je za polovico več. Pri enakem številu borcev, bi bile izgube še vedno za 2x višje kot v 1. armadi JA. Primerjava med 1. armado JA in 3. armado JA je bolj realna in nam pove, da so v operaciji sodelovali vsi armadni korpusi 1. armade JA, medtem ko je v operaciji deloval samo 12. vojvodinski korpus 3. armade JA na Koroškem.

Celotne izgube po skupinah armad JA se od teoretičnih norm ne razlikujejo, ne presegajo dnevnih norm v izgubah nad 0,2% in sicer v 3. armadi JA za 2x, predvsem v 12. vojvodinskem korpusu. Sklepam, da skupine armad JA ne presegajo teoretičnih norm iz druge svetovne vojne, razen v 3. armadi JA zaradi hudih bojov 12. vojvodinskega korpusa na zapori reke Drave z ustaškim 3. K v vlogi zaščitnice. V nasprotnem primeru je imela 14. divizija JA zelo nizke izgube v primerjavi s teoretičnimi normami iz druge svetovne vojne za 8x, kar je posledica izogibanja bojov na rečni zapori reke Drave od Dravograda do Velikovca do 14. maja leta 1945, dokler ni prišlo do hudih bojov na območju Pliberka in Dravograda. Odvisno je tudi od razporeditve enot na črti dotika. V praksi armade na črti dotika uporabijo do 30% celotnih sil zaradi ekonomičnosti sil in od terenske konfiguracije.

⁷ V sestavi slovenske 14 divizije JA so bile Bračičeva, Gradnikova, Šlandrova, Tomšičeva in Zidanškova brigada ter Vzhodnokoroški in Kozjanski odred.

Tabela 2: Dnevne izgube v 1. armadi JA od 9. do 15. maja leta 1945

Divizije v sestavi	Mrtvi	Ranjeni	Pogrešani	Dnevne izgube %
3. Korpus JA	162	539	72	0,20%
8. Korpus JA	142	595	28	0,20%
15. Korpus JA	31	189	13	0,06%
2. tank. brigada	3	7	-	0,16%
Inž. brigada	4	6	-	0,06%
Skupaj	342	1.336	113	0,23%

Vir : Petrovič (1986, str. 216 – 217)

Povprečno je imela 1. armada JA na dan do 0,23% izgub, 3. in 8. korpus v sestavi 1. armade JA ne presegata teoretičnih norm v dnevni izgubah iz druge svetovne vojne in so za 2x nižji ter 15. korpus ima do 6x nižje dnevne izgube od enodnevnih teoretičnih norm v izgubah, ker se je nahajal v operativni rezervi. Izgube v 1. armadi JA niso presegle vrednosti teoretičnih norm ostalih vojska v drugi svetovni vojni in so te praktične norme višje v armadi približno enake. V obratnem primeru velja za tiste korpusse, ki so presegli vrednost za 2x v času izvajanja operacij na prvi bojni črti. (Povprečno je imela vsaka divizija v 1. armadi JA do 18.000 vojakov.)

Tabela 3: Dnevne izgube v 2. armadi JA od 9. do 15. maja leta 1945

Divizije v sestavi	Mrtvi	Ranjeni	Pogrešani	Dnevne izgube %
14. Korpus JA	45	220	3	0,18%
8. Korpus JA	39	177	8	0,14%
5. Korpus JA	145	489	23	0,64%
Skupaj JA	229	885	33	0,28%

Vir : Petrovič (1986, str. 216 – 217)

Povprečno je imela 2. armada JA na dan do 0,28% izgub, 14 korpus in 8. korpus 3. armade JA sta imela do 3x manj izgub od teoretičnih norm. Obratno velja za 5. korpus, ki je presegel teoretične norme v izgubah za 62%, ki je vodil hude boje na območju Zgornje Savinjske doline. Enodnevnih izgub v 2. armadi JA niso presegle vrednosti teoretičnih norm ostalih vojska v drugi svetovni vojni in so te praktične norme enake. (Povprečno je vsaka divizija v 2. armadi JA imela do 7.250 borcev.)

Tabela 4: Dnevne izgube v 3. armadi JA od 9. do 15. maja leta 1945

Divizije v sestavi	Mrtvi	Ranjeni	Pogrešani	Dnevne izgube %
12 Korpus JA	183	711	71	0,55%
6. Korpus JA	112	94	3	0,18%
17. udarna div.	3	516	94	0,49%
Skupaj	298	1.321	168	0,41%

Vir : Petrovič (1986, str. 216 – 217)

Povprečno je imela 3. armada JA na dan do 0,41% izgub, 12. vojvodinski korpus 3. armade JA do 3,85% izgub na teden oziroma do 0,55% izgub na dan. Enodnevnih izgub v 3. armadi JA so presegle teoretične norme iz druge svetovne vojne za 2x, v 12. vojvodinskem korpusu za 30% in enako v tedenskih izgubah. Drugače je bilo v 6. korpusu 3. armade JA, ki ni presegel teoretičnih norm, ker je bil v zaledju kot operativni ešalon »R«, ki se je zadrževal na območju Maribora. (Povprečno so divizije v 3. armadi JA imele do 8.300 borcev.)

Med 9. in 15. majem leta 1945 je padlo v bojih 25.000 nemških vojakov, ranjenih je bilo 4.000 in zajetih do 105.000 vojakov, od tega je bilo zajetih 40.000 nemških vojakov iz mešanega 91. AK, do 60.000 ustaško-domobranskih vojakov in do 5.000 četnikov (Beljo, 1990 : 121). Številke o mrtvih so pretirane, ker so se vojaki brezpogojno vdajali. Po vsej verjetnosti je šlo za poboje vojnih ujetnikov po koncu vojne⁸. Celotne izgube bi v 91. AK potemtakem zanašale do 18%, dnevne izgube pa do 2,7%, kar je za 6 x več od teoretičnih norm izgub v korpusih iz druge svetovne vojne.

Celotne in relativne izgube med civilisti so bile visoke, ker so se begunci uporabljali za živi ščit in so bili obravnavani kot kolateralna škoda. Celotne izgube med begunci so znašale do 5.000, kar znaša do 2,5% celotnih izgub in relativne izgube na območju Mežiške doline pa so znašale do 25%, kar je posledica srditih bojev med ustaši in enotami JA pri prestopu državne meje. Dejanske izgube med begunci so bile do 25 x večje in relativne izgube pa celo do 250 x večje od statističnih norm iz druge svetovne vojne.

3.5 Vdaja operativnih skupin armad E

Vdaja enot iz skupine armad E⁹ je potekala na slovenski in avstrijski strani. V britansko vojno ujetništvo so padli del 97. AK, 34. AK, 69. AK in del 22. AK iz skupine armad E in 2. tankovska armada iz skupine armad Vzhod ter ustaško-domobranske divizije, ki so se do 9. maja leta 1945 nahajali na avstrijskem Koroškem. V Avstriji se je predalo Britancem do 225.000 vojakov iz skupine armad E (Rauchensteiner, 1995, 392). Od 400.000 vojakov iz skupine armad E, se je do 150.000 nemških vojakov in do 160.000 ustaško-domobranskih vojakov od skupaj 220.000 pravočasno umaknilo do 7. maja leta 1945 v britansko vojno ujetništvo na avstrijskem Koroškem. Ostali vojaki so se znašli v vojaškem ujetništvu JA (Broucek, 1988, 50). Od 30.000 četnikov v Jugoslaviji se je umikala tudi skupina 8.000 črnogorskih četnikov in 2.000 četnikov Draže Mihajlovića (Živković, 2000, 273 in Beljo, 1990, 31). Na Koroško sta se umikala le črnogorski in srbski korpus, medtem ko sta nevesinjski in banjaluški korpus ostala v notranjosti Jugoslavije in nadaljevala vojno.

V vojno ujetništvo JA so padli kozaški 15. SS korpus na območju Zidanega Mosta, del 1. kozaškega korpusa na območju Dravograda, 21. AK in del 22. AK na območju Celja, del 69. AK v Tuhinjski dolini, tri ustaško-domobranske divizije in en četniški korpus na območju Mežiške doline, ki se niso umaknili do 11. maja leta 1945 in so obtičali na rečni zapori reke Drave in na planinski zapori na Karavankah. Od 10 korpusov skupine armad E so padli v vojno ujetništvo JA deli od treh korpusov in sicer celotni 21. AK, tri ustaško-domobranske divizije in četniški korpus. V vojno ujetništvo JA so padli štabi 21., 91. in 97. AK (Dokumenti jedinica, komandi i ustanova nemačkog rajha, 1979, 866). Od Celja do Dravograda in

⁸ Velika skupina vojnih ujetnikov, ki je bila pobita na območju Štajerske, Koroške in Zagorja.

⁹ V skupini armad E (od enajstih korpusov) so bili 34. AK, 97. AK, 91. AK, 15. AK, 69. AK, 21. AK, 15. SSK, 68. AK, 22. AK, prostovoljni četniški korpus in 1. kavkaški K. (Pod poveljstva nemških korpusov so spadale 392. ustaška divizija pod 97. AK, 4. in 13. ustaško-domobranska divizija pod 91. AK, 15. in 373. domobranska divizija pod 15. AK, 3., 8. in 7. ustaško-domobranska divizija pod 69. AK, 9., 369. in 1. domobransko-jurišna divizija pod 21. AK.) Skupini armad E je bila dodana 2. tankovska armada s korpusi (34. AK, 68. AK in 69. AK) iz skupine armad Jug, ki je varovala zaledje umikajoči se skupini armad E iz Jugoslavije. Na območju Beljaka je bil del 97. AK, ki je držal mostove čez reko Ziljo in Belo; 34. AK na območju Velikovca je držal mostove na reki Dravi v Podjuni in Rožni dolini; 69. AK na območju Celovca je držal mostove na reki Krki; prostovoljni SS korpus Roesener na območju Karavank na črti Železna Kapla – Vetrinj – Jautall in del 22. AK na območju Labota. Levo krilo umika skupini armad E je krila 2. tankovska armada in desno prostovoljni SS korpus Adolf Hitler iz skupine armad C s smeri Italije (Rauchensteiner, 1995, 337).

Pliberka je bilo zajetih do 220.000 vojakov, od tega je bilo 150.000 nemških vojakov in do 70.000 vojakov iz hrvaške armade NDH (Rauchensteiner, 1995, 387 – 389).

Tabela 5: Bojne formacije skupine armad E, ki so padle v vojno ujetništvo JA

Formacije v sestavi	Zajetih od JA	Zajetih %	Celotne zgube	Izgube %
21. AK, 22. AK, del 34. AK in 91. AK	45.000 vojakov/91. AK 9800 vojakov/34. AK 15.000 vojakov/21. in 22. AK	36,6%	454 padlih 255 ranjenih	1 %
Skupaj nemških vojakov	221.287	55,32%		0,3%
3.K (6., 7. in 8. ustaško-domobranska divizija)	43.500 ustašev in hrvaških domobranov	19,7%	Do 3.000 ustašev	1,36%
604. in 605. četniški korpus	okrog 6.000 četnikov	33,3%	Do 400 četnikov	1,3%
1. kozaška divizija	okrog 600 Vlasovcev			
Politični begunci	Približno 40.000	-		
Skupaj kvizlingov	46.600	38,83%		
Seštevek	267.887 vojakov	48,3%		

Vir : Dolničar (1986, str. 540) in Zbornik dokumentov in podatkov...,št.146 (1997, str. 717) in Strle (1977, str. 433-440)

Tabela 6: Bojne enote skupine armad E, ki so se predale 8. britanski armadi

Formacije v sestavi	Zajetih od Britancev	Zajetih v %
Nemški 34. AK in 69. AK	do 84.000 vojakov	45,3%
21. AK	do 23.000 vojakov (19.000 vojakov v Walzl)	12,4%
15. AK in 68. AK	78.410	42,3%
Skupaj nemških vojakov	185.410	44,7%
1.K, 2.K, 4.K, 5.K ustaško-domobranski	Do 150.000 ustašev in domobranov	68,2%
Kozaški 15. korpus	55.474 Kozakov in 4.483 belih Rusov	85,7%
Četniki	4.203 četnikov	14%
Slo. domobranci	do 17.000 slov. domobrancev	100%
Skupaj	101.410	61,2%
Seštevek	286.820	51,7%

Vir : Ferenc (1985, str. 816) in Walzl (1985, str. 231)

Iz obeh tabel je razvidno, da je od 554.707 glave množice skupine armad E padlo v vojno ujetništvo JA 267.887 vojakov in 286.820 vojakov v vojno ujetništvo 8. britanske armade. V vojno ujetništvo JA je padlo od 9. do 15. maja leta 1945 okrog 48,3% od celotne skupine armad E. V britansko ujetništvo do 13. maja leta 1945 je padlo okrog 51,7% od celotne skupine armad E v Avstriji. Uspeh skupin armad JA v obkoljevanju nasprotnika je bil polovičen in ni dosegel popolnega strateškega cilja, da bi se zajela celotna skupina armad E

na slovenskem ozemlju. V vojno ujetništvo 8. britanske armade, če odštejemo do 40.000 ustašev zajetih v JA, je odšlo okrog 69% od vseh ustaško-domobrantskih vojakov, v jugoslovansko vojno ujetništvo pa slabih 20%. Okrog 12,1% ustaško-domobrantskih vojakov se je izognilo vojnemu ujetništvu. Predala se je tudi celotna slovensko domobrantska divizija. V britansko vojno ujetništvo na Vetrinjsko polje je prispelo vse skupaj do 63% nemških vojakov (od 300.000 vojakov), ostalih 40% kvizlingi iz celotne vzhodne in jugovzhodne Evrope. V vojno ujetništvo JA je na Koroškem padlo okrog 33,3% četnikov, v britansko vojno ujetništvo pa do 14% od celotne četniške armade Draže Mihajlovića, ki je štela leta 1945 do 30.000 četnikov. Izgube so bile minimalne v četniškem korpusu, do 0,5% dnevno in do 4% na teden na 10.000 četnikov. V britanskem vojnem ujetništvu je bilo okrog 60.000 Kozakov in Ukrajincev. Predal se je celotni kavkaško zaščitni korpus s 5.000 vojaki in begunci, kozaško-konjeniški korpus z 25.000 vojaki, 1. ukrajinska divizija z 11.000 vojaki in Beloruski zaščitni korpus z 5.000 vojaki na območju Judenberga (Stieber, 1997, 129-130). Enotam JA se je prostovoljno vdalo na Štajerskem do 37% in na Koroškem 18,7% nemških vojakov iz skupine armad E. Celotne izgube med nemškimi vojaki so bile 0,3%, oziroma 0,043% dnevno, kar je zelo malo.

Po podatkih zgodovinarja Ferencja je bilo do 13. maja leta 1945 južno od Drave še okrog 300.000 nemških vojakov in 200.000 ustašev, hrvaških domobranov, političnih beguncev NDH ter 8.000 četnikov (Stojanović, 2005, 39). Do 9. maja leta 1945 se je zaveznikom predalo do 195.000 nemških vojakov, 40.000 ustašev in domobranov ter 5.000 – 6.000 črnogorskih četnikov (Stojanović, 2005, 27). Partizanske enote so zajele 75.000 kvizlingov, okoli 15.400 pa so jih vrnil Britanci, od tega je bila četrtnina beguncev. Do 10. maja se je predalo do 50.000 hrvaških vojakov Britancem v Avstriji (Nikolić, 1993, 160). Skupina, ki se je prebijala na Koroško je štela od 100.000 do 200.000 oseb. Okrog 60.000 Hrvatov, večinoma civilistov, je bila zajetih na območju Maribora, okrog 50.000 Hrvatov je bilo zajetih na območju Dravograda... (Nikolić, 1993, 167). Do 12. maja se je v Celovec prebilo do 150.000 ustaško-domobrantskih vojakov, glavnina kolone je zavila s poti Celje – Dravograd v smer Šoštanj - Črna – Železna Kapla in skozi hribovito področje Zgornje Savinjske doline prispela do Borovelj, kjer se je glavnina vojske NDH predajala tri dni od 10. do 13. maja leta 1945. Do takrat še ni prispela 3. armada JA do južnega brega reke Drave na avstrijskem Koroškem. V partizansko ujetništvo je do 15. maja padlo do 60.000 hrvaških vojakov (Nikolić, 1993, 160). Do 11. maja leta 1945 se je v Celovec umaknilo okrog 100.000 ustašev in hrvaških domobrancev. Zbirališče hrvaških vojnih ujetnikov je bilo v Judenburgu, v Bad Ausee in v Bad Ischel (Beljo, 1990, 77 - 79).

V času med 13. in 15. majem leta 1945 so slovenske enote JA dobile okrepitev iz 3. armade JA in izvedle zapore čez mostove reke Drave ter britanske enote so podprle enote JA, da uničijo preostalo ustaško - domobrantsko enoto. Medtem je obkoljeni del hrvaške vojske na območju Dravograda in Pliberka izgubil stik z glavnim poveljstvom hrvaške vojske v Salzburgu, ki je padel v sovjetsko ujetništvo (Nikolić, 1993, 161). Zaščitnica je izgubila stik z GŠ ustaško-domobrantske vojske. V obkoljeni skupini ustaško-domobrantskih enot iz 7. in 8. divizije je takoj zavladal kaos in panika zaradi brezpogojne predaje 3. armadi JA, kar je pospešilo dezorganizacijo v vodenju in poveljevanju polkov in bataljonov. Poveljstvo dveh divizij je razpadlo na posamezna avtonomna poveljevanja. Posamezni polki in bataljoni so se prebijali skozi koroške gozdove v smer reke Drave v Celovec do 21. maja leta 1945. Na območju Koroške je padlo in bilo ranjenih do 1.500 vojakov (Savić, 1955, 203). Tridnevne izgube v ustaškem korpusu na območju Mežiške doline so bile 2,5%, enodnevne pa so bile do 0,83%. Povprečno so bile izgube v ustaškem korpusu na območju Mežiške doline za 2x višje od teoretičnih norm iz druge svetovne vojne zaradi partizanskih mitraljeznih zapor in zased v

dolino. V bojih južno od Slovenj Gradca je padlo okrog 1.500 ustašev, zajetih je bilo 10.690 ustašev (Strle, 1977, 301). Dvodnevne izgube v hudih bojih na območju Slovenj Gradca so bile 14%, dnevne pa do 7%, kar je za 3,5x več od teoretičnih norm iz druge svetovne vojne po divizijah. Enote 17. divizije so imele 82 mrtvih in 186 ranjenih borcev (Stojanović, 2005, 30). Dvodnevne izgube v udarni diviziji JA so bile povprečno 2,68%, dnevne pa do 1,34%, kar je primerljivo s teoretičnimi normami iz druge svetovne vojne.

Britanci so navajali, da je bilo v britanskem ujetništvu do pol milijona vojaških ujetnikov. Od tega je bilo 109.000 nemških vojakov, do 200.000 ustašev in domobranov, 13.000 slovenskih domobrancev, 46.000 Kozakov, 15.000 Madžarov, do 6.000 četnikov in ostalo so bili politični begunci (Stojanović, 2005, 40). Med temi je bila polovica beguncev. Skupno število zajetih enot po Barkerju na britanski strani je bilo 278.000 vojakov, od tega 130.000 nemških vojakov, 9.200 vojakov SS, 23.800 madžarskih vojakov iz 5. madžarskega korpusa, 72.800 Rusov in 43.000 Jugoslovanov (Barker, 1990, 218).

V poročilu poveljstva iz britanskega 5. AK v Celovcu dne 13. maja leta 1945 je bilo zapisano, da se je v Celovcu predalo do 300.000 vojnih ujetnikov iz skupine armad E in da se proti severnemu delu Avstrije premika kolona 600.000 Jugoslovanov. Sprejeti so bili ukrepi, da se prepreči prihod velike mase, ker bi bila situacija v oskrbi s hrano nevzdržna in situacija za zagotavljanje reda in miru v pokrajini bi bila zelo kritična. Komandant Macmillan je poročal poveljstvu 8. britanske armade v Caserti, da se v britanskih vojaških taboriščih nahaja okrog 200.000 Jugoslovanov, ki so služili v nemški vojski. Poveljnik 8. britanske armade v Italiji feldmaršal Alexander je izdal ukaz, da se četniške in ustaške enote smatrajo za vojne ujetnike in po Ženevski konvenciji predajo enotam proti katerim so se borile. Priznana je interpretacija Ženevske konvencije, da vojaška uniforma določa nacionalno pripadnost, ne glede na enoto kateri pripada. General Herenčiča je v Pliberku 15. maja leta 1945 naredil glavno napako, ker se je pogajal z Milanom Basta in ne s Patrikom Scotom. Milan Basta je s politično zvijačo prepričal Patrika Scotta, da so britanske enote povečale varnostne ukrepe na kopnem in v zraku na območju Pliberka (www.hic.hr/books/jugoistocna-europa/tolstoy.htm).

Enote hrvaške vojske in četniki so spadali pod nemško poveljstvo in po Ženevski konvenciji so bili opredeljeni kot plačanci, ki nimajo statusa vojnega ujetnika. Za zagotovitev stražarskih mest bi potreboval britanski 5. AK najmanj 15.000 vojakov in pojavil bi se velik problem v oskrbi hrane ter šotorov za nastanitev beguncev. Patrik Scott se je moral držati obljub iz Jalte, na kar je opozarjal Basta.

V vojaškem logorju na Vetrinjskem polju se je nahajalo 40.000 nemških vojakov, 4.000 Belih Rusov, 13.000 slovenskih domobrancev, 4.000 četnikov in 6.000 beguncev iz Jugoslavije (Stieber, 1997, 138-139). Po podatkih Walzla se je na Koroškem nahajalo do 50.000 Kozakov, od tega 11.000 civilistov, do 28.000 srbskih beguncev in 25.000 hrvaških beguncev ter do 150.000 kvizlingov iz Jugoslavije (Walzl, 1985, 229).

Število političnih beguncev je do konca vojne v Avstriji naraslo na 1.274.000, ki so pobegnili od strahu pred sovjetskim in jugoslovanskim nasiljem. Med temi je bilo okrog 860.000 političnih beguncev nenemške narodnosti (Stieber, 1997, 128). Na Koroško je do maja leta 1945 prispelo več kot milijon beguncev, od tega je bilo do 156.000 podonavskih Nemcev iz Jugoslavije (Hagspiel, 1995, 95). Okrog 80% političnih beguncev v Avstriji na Koroškem je prihajalo iz Jugoslavije, ostalo Madžari, Čehi in sovjetski državljani. Do sredine maja leta 1945 se je v Avstrijo umaknilo pred vojnim nasiljem enot RA in enot JA 1.432.000 političnih beguncev, od teh je bilo okrog 400.000 podonavskih Nemcev, ostalo begunci iz vzhodne Evrope in z ozemlja Jugoslavije (Windisch, 1994, 89-100). Na Koroško je prispelo v britansko vojno ujetništvo do 110.000 nemških vojakov, do 50.000 Kozakov, do 15.000 madžarskih vojakov, 25.000 hrvaških beguncev in 24.000 slovenskih beguncev. Pred enotami

JA je pobegnilo na Koroško okrog 200.000 beguncev slovanske narodnosti iz Jugoslavije. Hrvaški župnik je izjavil, da je do 13. maja leta 1945 prispelo do 150.000 vojakov NDH in hrvaških beguncev (Stieber, 1997, 121-123). V vojaški oblasti 5. britanskega korpusa so navajali, da je okrog 600.000 beguncev prispelo iz Jugoslavije.

Demografska struktura beguncev na Koroškem je bila takšna: 14% srbskih beguncev, 3% slovenskih beguncev in 83% hrvaških beguncev od vseh 200.000 beguncev iz Jugoslavije na Koroškem. Več kot 2/3 beguncev je prihajalo iz NDH kot pratež ustaško-domobranskih enot. Na Koroškem je bilo šest taborišč, v St. Martinu pri Beljaku, v Špitalu na Dravi, v Fefernicu, v Celovcu Waidmannsdorf in v Vetrinju. V begunskih taboriščih na Koroškem se je nahajalo do 30.000 oseb (Stiebler, 1997, 184). Na avstrijskem Koroškem se je nahajalo v britanskih begunskih taboriščih do 0,2% od vseh beguncev v Avstriji, do 3,4% od vseh beguncev nenemške narodnosti v Avstriji in do 15% od vseh beguncev jugoslovanske narodnosti v Avstriji. V jugoslovanskem ujetništvu se je nahajalo do 20.000 beguncev, kar je 10% od vseh beguncev iz Jugoslavije, ki so pobegnili v Avstrijo.

3.6 Delovanje vojnega letalstva

Razmerje sil v VL je bilo absolutno na strani JA, saj nemško letalstvo po zasedbi RA Avstrije sploh ni več obstajalo in je popolnoma razpadlo že konec marca leta 1945. Nemške enote so še vedno uporabljale protiletalske topove v ZO, ki pa jih je že prej načelo zavezniško bombardiranje do 20. aprila leta 1945. Zračne operacije so do 10. maja leta 1945 nadaljevale enote RA iz 3. ukrajinske fronte s koncentričnimi udari na prometna vozlišča na tleh Koroške in Zgornje Štajerske. Rušile so se železniške komunikacije v Knittelfeldu, Bad St. Leonardu, Leobnu, Zeltwegu in v Kapfensbergu, da je lahko 57. armada iz 3. ukrajinske fronte napredovala v smer Linza in Judenburga (Karner, 1992, 155). Železniške komunikacije (postaje, mostovi in viadukti) v Avstriji so bile porušene do 90%, zato je bilo napredovanje Anglo-Ameriških in sovjetskih enot upočasnjeno v smeri prometne infrastrukture.

VL JA je imelo velike tehnične in logistične probleme, ko se je frontna črta pomaknila v Slovenijo. Primanjkovati je začelo goriva in rezervnih delov ter MES, ker so bile plovne poti po Donavi posejane z rečnimi minami, kar je oviralo izvajanje zračnih operacij na Koroškem. Delovanje VL JA je bilo odvisno od oskrbe 17. zračne armade iz 3. Ukrajinske fronte iz Romunije po reki Donavi in na koncu z železniškim in cestnim transportom do 9. letalske baze VL JA. Oskrba z gorivom, mazivom in strelivom je bila na kritičnih rezervah, zato so letala bila večinoma prizemljena (Glasnik RV i PVO, maj 1970, 48). Zaradi pomanjkanja predvsem prevoznih sredstev za transport goriva in podaljšanje oskrbovalnih rut do Zagreba, je opešalo delovanje vojnega letalstva na območju severnega dela Slovenije. Vojaška letališča v Banatu, Bački in Sremu so bila preveč oddaljena od ciljev v Sloveniji. Med 9. in 15. majem leta 1945 je delovalo VL JA na območju reke Sutjeske, Drine in Neretve, Zelengore, Kalinovika in Brčkega za razbijanje in uničevanje četniških enot ter preostalih ustaških enot v Bosni, ki se niso umaknile v Avstrijo in so nadaljevale odpor (Glasnik RV i PVO, maj 1970, 56 – 60).

Od 8. do 9. maja leta 1945 je del 11. zračne divizije VL JA izvajal zračne napade pri prečkanju 1. in 2. armade JA reke Sotle pri Rogaški Slatini, Dobovi in Brežicah. Po kapitulaciji Nemčije je VL JA prenehalo z bombardiranjem nemških enot in je od 9. do 15. maja leta 1945 izvajalo le izvidniške naloge na območju Celja, Sv. Petra, Dravograda, Celovca, Črne, Solčave, Slovenj Gradca, Leša, Pliberka, Velikovca, Ebernsdorfa, Pergera in Vršnika (Glasnik RV i PVO, maj 1970, 84 – 85). Zračni napadi VL JA se z množičnim vdajanjem nemških vojakov od 9. maja leta 1945 na območju Celja, Dravograda in Slovenj

Gradca niso več izvajali kot tudi ne pri uničevanju odpora ustaško-domobranskih enot na Koroškem zaradi tveganja pred velikimi civilnimi žrtvami. Zračni udari VL JA pa so se okrepili za likvidacijo ustaških in četniških enot v notranjosti Jugoslavije.

Za izvidništvo VL JA so se uporabljala naslednja vojaška letališča: Zagreb – Pleso, Zagreb – Borongaj, Zagreb – Kurilovec in Zagreb – Lučko, Zagreb – Sv. Nedelja in Varaždin (Zbornik dokumenta i podataka ..., 1967, 677 – 682). Del VL JA, ki je izvajalo izvidništvo na območju Koroške, je vzletalo in pristajalo z začasno prirejenih letališč na širšem območju Zagreba - Pleso.

Nemška 11. poljska divizija ZO je postavila svoje topniške baterije Flakov na območju Kidričevega, Spodnjih Hoč, Slivnice, Slovenskih Konjic in Frama, v drugem ešalonu pa na območju Slovenj Gradca, Mežice in Dravograda. VL JA je bombardirala nemške položaje, skladišče orožja, letališča, vojaška skladišča in nemške kolone do 8. maja leta 1945. Nemške enote kot tudi enote JA niso uporabljale padalskih enot. Nemški transportni oddelki od aprila leta 1945 niso več obstajali. Nemško VL je v pravem času evakuiralo vsa bojna letala na vojno letališče Gradec. VL NDH je obstajalo samo še v Zagrebu in letala so ostala prizemljena, ker ni bilo letalskega goriva. Lovci Me-109, lahki bombniki Do-17 so ostali brez pilotov in podvrženi sabotazam (Glasnik RV i PVO, 1970, 57).

3.7 Oprema in oborožitev ter vojni plen

Enote JA so imele vojaško opremo in oborožitev britanske, sovjetske in nemške proizvodnje. Nemške armade so bile oborožene samo iz nemške vojne industrije. Partizanske enote v 4.OC so bile oborožene iz vojnega plena.

Tabela 7: Stanje oboroženosti enot JA do 15. maja 1945

Enota JA	Št. divizij/brigad	Topništvo	Tanki/letala	Pehotna oborožitev
1. armada JA	10	355 topov, 1.152 minometov	55	52.742 pušk 4.993 mitraljezov
2. armada JA	4	42 topov 398 minometov	-	18.216 pušk 1.566 mitraljezov
3. armada JA	7	168 topov 534 minometov	-	14.666 pušk 1.277 mitraljezov
Mot. odred /4.A	iz 11. dalmatinske brigade	8 -12 topov 3 – 4 PO topov	3 tanki 12 boj. v.	-
Tank. brigade	2	-	134	-
4.OC	5 brigad	1 top 61 minometov	-	4.178 pušk 453 mitraljezov
Odredi		3 topi 5 minometov		869 pušk 72 mitraljezov
VL JA	2	-	185 bojnih 5 transpor.	-

Vir : Anić (1986, str. 751 – 757)

Iz tabele je razvidno, da so na strani JA primanjkovali na bojišču oklepne enote in topniška podpora. Povprečno je na divizijo iz 1. armade JA na raztegnjeni deset kilometrski bojni črti v napadu prišlo 36 topov, 115 minometov, 5,5 tankov, ena puška na dva vojaka in en mitraljez na 21 vojakov. Povprečno na km bojne črte so prišli 4 topovi, do dva minometa, en tank na dva kilometra dolgi črti in 50 mitraljezov na pehotno četo v napadu. V 2. armadi

JA je povprečno na divizijo prišlo 10 topov, 100 minometov, puška na tri vojake in mitraljez na 36 vojakov brez oklepne podpore. Na kilometer bojne črte je prišlo povprečno 0,5 topa, 40 minometov in 15 mitraljezov na četo vojakov v napadu. V 3. armadi JA je na divizijo povprečno prišlo 24 topov, 76 minometov, brez tankov, puška na štiri vojake in mitraljez na 46 vojakov. Na kilometer bojne črte je tako prišlo povprečno 17 topov, 54 minometov, brez tankov in 8 mitraljezov na četo vojakov v napadu. Oklepne enote so predstavljale v JA samostojne enote in so slabo sodelovale s pehoto. Če bi uporabili vse tanke v napadu na 30 km bojni črti v napadu korpusa, bi povprečno prišli 4,4 tanki na km bojne črte, kar je očitno premalo za uspešne preboje nasprotnika v ravninskem delu. Povprečno bi morale priti na pehotno divizijo en bataljon tankov, kar znaša za vseh 21 divizij do dve oklepne divizije ali pet brigad (do 630 tankov). Iz tabele lahko razberemo, da so težko topništvo zamenjali minometi in tako so operativno strateške enote dosegle prag ognjene podpore 20 – 40 orožij na km fronte samo v 2. in 3. armadi JA. V 1. armadi JA so bile enote v ognjeni podpori podhranjene in so dosegale le slabo petino povprečne vrednosti, kar se je pokazalo pri zaostajanju enot v frontalnem prodoru v smer Celja, ko je na pomoč stopilo desno krilo 3. armade JA za udar nasprotnika vzhodno od Celja. V 1. armadi je GŠ JA tako poskušal deficit ognjene podpore nadomestiti z oklepno podporo, ki pa ni dosegla večjega uspeha v planinskem svetu med Bohorjem in Kozjanskim.

Še slabše je bilo v 4.OC, kjer topništvo dejansko skoraj ni obstajalo. Samo en top in 61 minometov na pet brigad je predstavljalo situacijo kot brezobno divizijo brez topništva, ki se ni bila sposobna ubraniti od večjega napada nasprotnika. Povprečno sta na 14. divizijo prišle dve puški na borca in mitraljez na 14 borcev. Iz tabele je razvidno, da je divizija strnila svoje vrste s poudarkom na ognjeni podpori strojnic glede na deficit topniške podpore, ko so divjale hude ofenzive in se je stalno izmikala iz obročja na Koroškem. Enako je veljalo za tri odrede na Koroškem, kjer je na en odred prišel en top in minomet, dve puški na borca in en mitraljez na 22 borcev. Celotna situacija se je v 4.OC nato hitro izboljšala do prihoda predhodnice 12. vojvodinskega korpusa 3. armade JA na Koroško.

Do 15. maja leta 1945 je bilo v 4. OC do 86.133 borcev, 114 topov, 55 minometov, 11 tankov, 33.840 pušk in 3085 mitraljezov (Anić, 1986, 757) Število enot je naraslo za 8x in v topništvu za 110x¹⁰.

¹⁰ Povprečno je pehotna divizija iz JA v eni minuti izstrelila 17 ton svinca, v prvem strateškem ešalonu vse štiri armade v eni minuti do 527 ton svinca. Samo 1. armada JA je v eni minuti izstrelila 170 ton svinca, kar je znašalo dnevno izstreljeno količino do 57.909 nabojev, min in granat in v eni uri povprečno 2.453 nabojev oziroma 41 nabojev iz pehotne oborožitve na minuto (Anić, 1986, 757). Po podatkih iz zbornika je 1. Tomšičeva brigada dne 13. maja leta 1945 na območju Poljan porabila 50 min za težki minomet, 13.040 nabojev za mavzerice, 2.300 nabojev za brzostrelke in 22 ročnih bomb. Naslednji dan 14. maja leta 1945 je brigada porabila 64 min za minomet, 50 min na srednji minomet, 24.500 nabojev za mavzerice in 2.500 nabojev za brzostrelke (Zbornik dokumentov in podatkov..., št. 185, 1997, 732). Iz podatkov je razvidno, da je se v 1. Tomšičevi brigadi na težišču obrambe naslednji dan 14. maja leta 1945 v bitki pri Poljanah poraba pehotnega streliva in min skoraj podvojila in je dosegla nivo enourne porabe v 1. armadi JA, kar znaša 1/10 časa. Brigada je porabila količino hitrostrelnega streliva kot ena povprečna divizija JA z 10.000 borci v enournem boju.

Tabela 8: Zaplenjena celotna količina orožja do 15. maja leta 1945

Zajete enote na Koroškem	Pehotna oborožitev	Topništvo	(Bojna) vozila in letala
Kozaški 15. AK Nemški 21., 91. in 97. AK	173.662 pušk 24.454 avtomatov	1.520 topov	97 tankov 3.571 kamionov 40 letal
Dne 14. in 15. maja od ustaško-domobraskih enot pri Poljanah in Dravogradu	219 mitraljezov 222 brzostrelk 3.458 pušk 70 pištol	50 topov 8 minometov 400 min 90 protioklepni orožij	12 tankov 330 kamionov 12 motociklov 30 koles 535 vozov

Vir: Dolničar (1986, str. 540) in Zbornik dokumentov in podatkov... (1997, str. 745)

Tabela 9: Zaplenjena količina orožja na območju Celja od 9. maja leta 1945

Zajete enote na obm. Celja	Pehotna oborožitev	Topništvo	Bojna vozila
91. AK	10 težkih mitraljezov 200 puškomitraljezov 3.115 pušk 605 brzostrelk 331 pištol 6 signalnih pištol 790 ročnih bomb več milijonov nabojev 150 raket za signaliz.	50 topov 5 minometov	10 tankov 315 avtomobilov 12 motociklov 335 vozov 30 koles

Vir: Zbornik dokumentov in pod. o narodnoosvobodilni vojni na Slovenskem (1997, str. 728)

Iz tabele je razvidno, da je šlo za veliko količino pehotnega orožja, topništva in motoriziranih sredstev. Kolone nasprotnika so bile večinoma motorizirane. Veliko količino težke oborožitve je nemška armada v umiku sproti uničevala in že odvrгла v Celjski kotlini, da bi pospešila premik enot v Avstrijo. Oklepne enote nemške armade so obtičale brez bencina že na slovensko – hrvaški meji, zato majhna količina tankov v tabeli predstavlja le kot podporo odstopnici za preboj ob reki Dravi v Avstrijo. Vojaški plen je JA prišel v poštev, še posebej, če bi prišlo do zavezniške intervencije v Jugoslaviji čez slovensko ozemlje po 15. maju leta 1945. Nemška letala so že dlje časa obstala na letališčih v Mariboru, Kranju... in šlo je za izvidniška in potniška letala. Od Slovenj Gradca do Poljan je bilo zaplenjenih 269 topov, 500 minometov, 516 mitraljezov, 2.953 puškomitraljezov, 91.713 pušk, 8.763 brzostrelk, 5.609 pištol, 1.123 kamionov, 235 avtomobilov, 320 motociklov, 8.973 konjev, 1.123 vozov... Na število orožja je bilo zajetih na območju Celja, Tuhinjske doline in na območju Mežiške doline do 106.085 vojakov. Od celotne skupine armad E je bilo v Mežiški dolini zajetih do 22% vojakov in na območju Celja do 26% vojakov.

Na območju Celja je bila zaplenjena slaba 1/5 od celotne oborožitve in opreme skupine armad E na Koroškem, na Koroškem pa 1/2 od celotne oborožitve in opreme skupine armad E. Število zaplenjenih kamionov na Koroškem je zadovoljevalo potrebam prevoza do dveh divizij za 14.700 vojakov, veliko število vagonov za prevoz 7.291 ton vojaškega materijala do 28 vlakovnih kompozicijah... Na železniško postajo Maribor je zraven kolone vojnih ujetnikov iz Mežiške doline prispelo 200 vagonov streliva in druge vojne opreme (Ivanović, 1986, 311). Vojaške opreme, oborožitve in streliva je bilo na mariborski železniški postaji za približno 4.600 ton, kar bi zadostovalo 3. armadi JA za devet dni intenzivnega bojevanja na

Štajerskem in Koroškem, če je bila povprečna dnevna poraba minskoeksplozivnih sredstev po armadah do 500 ton in po korpusih do 170 ton. Na območju Jesenic je bilo zaplenjeno 20 oklepnih vagonov, na območju zahodnega dela Koroške 11 lokomotiv, 20 oklepnih in 300 navadnih vagonov ter na območju Dravograda do 17 vagonov streliva. Na Koroškem je bilo zajetih do 806 konj in 700 kamionov (Strle, 1977, 439 - 440).

Vojaška skladišča so se nahajala ob železniških progih na relaciji Trst – Ljubljana – Zidani Most – Celje – Maribor – Dravograd, od koder je prihajal vojaški material s smeri Avstrije in Bavarske. Vojaška skladišča na območju Štajerske so se nahajala v Mariboru, Pragerskem, Špiljah, Celju, Velenju, Zidanem Mostu, Dobovi, na Koroškem v Dravogradu, Velikovcu, Celovcu, Št. Vidu pri Glini, Podrožci, Jesenicah, Podkloštru, Beljaku in v Vrbi (Kovač, 1996, 115). Vojaška skladišča nemške vojske so se nahajala v železniškem omrežju na mednarodni relaciji Trst – Ljubljana – Maribor – Gradec in Ljubljana – Celovec – Gradec, ki je povezovalo Italijo in Balkan z vojno industrijo v Zgornji Avstriji in na Bavarskem.

S prekinitevjo železniških komunikacij in z razbitjem logističnih enot nemške vojske se je občutilo kronično pomanjkanje rezervnih delov za nemške oklepne enote, goriva in streliva za topništvo težkega in srednjega kalibra, zato so bile nemške enote primorane zapuščati in uničevati med umikom vso težko topništvo, kot tudi nepremično oklepno bojno tehniko. V zadnjih dneh vojne so obtičale cele divizije nemških oklepnih enot od Slovenj Gradca do Dravograda in na cesti Črna - Prevalje (34. AK, celotni 21. in 22. AK na cesti Celje - Zidani Most - Vrnsko – Kamnik in del 15. AK na Gorenjskem pri Jesenicah). Izvedene so bile cestne zapore od enot 14. divizije JA in prekinjena je bila oskrba na komunikacijah Celje – Šoštanj – Slovenj Gradec – Dravograd in Sveti Andraž – Velikovec. Celotne nemške kolone so obtičale v prometnem zamašku na relaciji Celje – Pliberk (Walzl, 1985, 188 - 189). Prekinjene so bile železniške povezave Lavamund – Zeltweg, Launsdorf – Huttenberg, Klagenfurt – St. Veit in Klagenfurt – Beljak. Od 2.000 železniških objektov na Koroškem je bilo 520 uničenih (Walzl, 1985, 340). Logistika nemške vojske je potekala na koncu vojne le z zalogami, ki so bile nakopičene v skladiščih vojaške opreme in oborožitve v Mariboru, Slovenj Gradcu, Celju, Velenju... od začetka aprila leta 1945. Oskrbovalne poti v drugi polovici aprila leta 1945 so bile prekinjene s smeri Italije čez Trbiž in Brener, čez reko Muro s smeri Zgornje Štajerske ter čez reko Ems s smeri južne Bavarske.

Velik problem je imela JA v koordinaciji poveljevanja, ker niso imele urejenih žičnih in brezžičnih povezav med GŠ JA in 4. operativnim poveljstvom v zaledju nasprotnika.

Problematika v JA se je kazala v slabi opremljenosti borcev (okrog 65% jih je bilo oblečenih v civilne obleke), v primanjkovanju inštruktorjev po zvrsteh in rodovih, deficit v oklepnih enotah in v motoriziranosti enot, primanjkovanje topništva v zaledju nasprotnika, primanjkovanje goriva, ostalih materialnih sredstev in minsko-eksplozivnih sredstev, ki so bile sovjetske, britanske in nemške proizvodnje ter v pomanjkanju hrane, zdravil..., ko so Britanci odpovedali vojaško pomoč od 20. aprila leta 1945. Zaradi kroničnega pomanjkanja granat, topništvo ni izvajalo učinkovite ognjene podpore in topniškega izvidništva (Pajović, 1986, 659). Streljanje s topovi se je izvajalo tudi na pamet ob pomanjkanju streliva, zato je bilo izvajanje vojaških operacij upočasnjeno z nekaj dnevno zamudo pri obkoljevanju nasprotnika na območju Zagreba, Celja, Ljubljanske kotline in v razbijanju obroča na Koroškem. Obenem je pri topniški posadki primanjkovalo vlačilcev za topove, sredstva zvez, pribora za čiščenje in instrumentov za upravljanje ognja.

Primanjkovalo je tudi vojaško strokovno znanje v enotah JA, slaba izurjenost borcev glede uporabe bojne tehnike in ni bilo goriva, kar je zmanjšalo hitrost obkoljevanja nasprotnika na prostoru Štajerske in Ljubljanske kotline. V začetku leta 1945 je prišlo do reorganizacije JA, kar je pripeljalo do organizacijskih, materialnih in kadrovskih problemov (Stanišič, 1986, 726

– 727). Nova oborožitev je povzročila tehnične težave pri dnevnem napredovanju, ki je bilo do 8-10 km/dan. Po teoretičnih normah iz druge svetovne vojne bilo dnevno napredovanje tujih armad na fronti do 30 km/dan, kar je bilo za enote JA do 3x manj na ozemlju Slovenije.

4. ZAKLJUČEK

Enote JA so imele velike težave v razoroževanju nasprotnika na Koroškem, ker niso imele na razpolago v tistem času dovolj enot, da bi razorožile nasprotnikovo ogromno vojsko do kapitulacije Nemčije do 9. maja iz leta 1945. V zaledju nasprotnika se je nahajala le 14. divizija JA, ki ni bila sposobna sama razoroževati ogromno in premočno nemško vojsko in se obenem spopadati s kvizlinškimi enotami iz Jugoslavije, ki so se spretno umikale v Avstrijo. Kvizlinške enote iz Jugoslavije so v času umikanja nudile srđit odpor zoper enote JA, saj so se zavedale, kaj jih čaka v vojaških taboriščih JA. Pomoč glavnine JA do 12. maja iz leta 1945 je prišla že prepozno do enot 4. OC, saj so bile zapore na reki Dravi na Koroškem in na Karavankah do tega časa od nasprotnika že prebite. Do 15. maja iz leta 1945 je v vojno ujetništvo JA je padlo okrog 50% nemških vojakov od celotne skupine armad E na Koroškem. V britansko ujetništvo je v tistem času padlo okrog 50% nemških vojakov, do 30% ustaško-domobranskih enot in do 33,3% četnikov ter do 15% od vseh političnih beguncev jugoslovanske narodnosti v Avstriji. Okrog 70% od vseh ustaško-domobranskih enot se je prebilo v Avstrijo do 13. maja leta 1945 čez Železno Kaplo in boroveljski most, ki je bil zavarovan od SS korpusa Roesener. Od sedemnajstih ustaško-domobranskih divizij ali od petih armadnih korpusov hrvaške armade, so bile od enot JA zajete in razbite le tri divizije 3. korpusa NDH (6., 7. in 8. divizija), ki so obtičale v obroču na Koroškem. V britansko vojno ujetništvo se je prebila tudi glavnina kolone slovenskih domobrancev do 11. maja leta 1945, katera se je umikala iz Ljubljanske kotline, Kranja in Tržiča v Celovec.

Največji problem v umiku celotne skupine armad E je predstavljala slaba makadamska pot skozi planinski svet Koroške in Spodnje Štajerske, kolone beguncev, cestne zapore na reki Dravi, poškodovani mostovi čez reko Pako, Mislinjo, Velunjo..., natrane kolone beguncev, zrušeni most v Šentjanžu, zrušeni viadukt in zatran predor pri Hudi Luknji..., kar je podvojilo čas umika. Begunci in primanjkanje časa za umik glavnine armad E so bili največji problem prometnih zamaškov na dveh pomembnih relacijah za glavno smer umika v smeri Celje – Dravograd in Celje – Prevalje – Pliberk. Prometne komunikacije in industrijske objekte je nemška vojska prenehala rušiti z objavo ukaza generalpolkovnika Loehra o brezpogojni vdaji enotam JA na ozemlju Slovenije, a tega nekatere nemške enote niso spoštovale. Kvizlinške enote iz Jugoslavije niso izvajale rušenja, ker so bile poti od Celja naprej zatrane s kolonami beguncev in vojaštva. Izračunu koeficienta prepustnosti je pokazal, da je bila prepustnost cest od pričetka splošnega umika iz Zagreba zelo slaba.

Na Koroškem je bila zaplenjena slaba polovica opreme in oborožitve skupine armad E, kar je primerljivo z zajetjem polovice vseh enot iz skupine armad E. Ker so bile večinoma enote motorizirane, so bila zaplenjena motorna in oklepna vozila, motocikli, med potjo razsuta minsko-eksplozivna sredstva in na kup odložena orožja.

Prišel sem do zaključka, da plan o popolni razorožitvi skupine armad E od enot JA ni uspel kot tudi ne Loehrov plan o umiku vseh enot iz skupine armad E v Avstrijo. Plan GŠ JA o obkoltvi in uničenju celotne skupine armade E v dvojnem obroču (prvi obroč se je raztezal na Koroškem in Štajerskem v trikotniku Zgornje Jezersko – Dravograd – Celje in drugi obroč po severni strani na rekah Dravi, Zilji in Krki na avstrijskem Koroškem) ni uspel kot tudi ne izpolnitev ciljev iz strateško vojaškega plana JA o priključitvi Benečije, Furlanije, Julijske Krajine in avstrijske Koroške k Sloveniji in kasneje k avnojski Jugoslaviji.

Politično-vojaški obračuni med narodi v Jugoslaviji ob koncu druge svetovne vojne so bili kruti in neusmiljeni. Rezultat teh obračunov je bil velik krvni davek, ki ga je plačal lastni narod Jugoslavije (Slovenci, Srbi, Hrvati...). Kolaboracionizem nasploh je huda reč, če nisi

na pravi strani. S perfidnim vojskovanjem je JA nasprotnika le deloma razorožila. Kvizlinško vojaški vrh je bil prepričan, da je bila politična propaganda zgolj Titova ukana, zato so bili pogovori o predaji z JA neuspešni. Glavni namen Titove zarote do kvizlinštva v Jugoslaviji je bil, da se popolnoma obračuna z njimi in se jih likvidira v čimkrajšem času, ker je obstajal med KPJ psihološki strah o izvedbi kontrarevolucije v Jugoslaviji s pomočjo tujih obveščevalcev in z angažiranjem Anglo-Ameriških sil kot vojaška invazija po koncu druge svetovne vojne na Jugoslavijo iz smeri Italije in Avstrije. Da ne bi kvizlinške enote iz Jugoslavije ponovno dvignile orožje zoper enote JA, so jih enote KNOJ in OZNA pokončale po hitrem postopku in se tako znebile notranjega sovražnika. Ostal je samo zunanji sovražnik, ki je ostal na zahodnih mejah Slovenije. To so bile Anglo-Ameriške sile v Italiji in Avstriji.

LITERATURA

1. BARKER, Thomas. Social Revolutionaries and secret Agents. The Carinthian Slovene Partisans and Britains Special Operations Executive. University Press, New York, 1990.
2. BELJO, Ante. YU – GENOCID. Bleiburg Križni put Udba. Zagreb – Toronto, 1990.
3. BRAJOVIĆ, Petar. Konec druge svetovne vojne v Sloveniji. ČGP Delo, Ljubljana, 1977.
4. BROUCEK, Peter. Ein General im Zwielicht. Die Erinnerungen Edmund Glaises von Horstenu. Bohlau Verlag, Wien-Koln-Graz, 1988.
5. DOLNIČAR Ivan, KLANJŠČEK Zdravko, KOCJAN Lado. Kako se je končala druga svetovna vojna na Slovenskem. Društvo piscev zgodovine NOB Slovenije. Partizanski knjižni klub, Ljubljana, 2001, str. 50 – 79.
6. DŽINIĆ Dragoslav (ur). Dokumenti jedinica, komandi i ustanova nemačkog rajha 1944 – 1945. Vojnoistorijski institut, Knjiga 4, Beograd, 1979.
7. FEIS, Herbert. Churchill Roosevelt Stalin. Zavod Borec, Ljubljana, 1968.
8. GLASNIK RV i PVO. Vojnoizdavački zavod, Beograd, maj 1970.
9. GRIZILA, Branko. Priročnik za podporo vojaškega preigravanja. Tiskarna DELO, d.d. Ljubljana, 2001.
10. HAGSPIEL, Hermann. Die Ostmark. Osterreich im Grossdeutschen Reich 1938 bis 1945. Wilhelm Braumuller Univerzitats – Verlagsbuchhandlung Ges.m.b.H, Wien, 1995.
11. KARNER, Stefan. Der Krieg aus der Luft Karnten und Steiermark 1941 – 1945. Weishaupt Verlag, Graz, 1992.
12. KLANJŠČEK Zdravko (ur.). Zborniki dokumentov in podatkov o narodnoosvobodilni vojni na Slovenskem. Knjiga 2 (19). Obramboslovni raziskovalni center inštituta za družbene vede pri Fakulteti za družbene vede Univerze v Ljubljani, 1997.
13. KOVAČ, Valentin. Povojna obnova prometa v Sloveniji, zlasti železniškega in priprave nanjo. Slovenske železnice, d.d. Ljubljana, 1996.
14. KRIZMAN, Bogdan. Ustaše i treči rajh. Druga knjiga. ČGP DELO, Ljubljana, 1983.
15. KRSTIĆ, Miloš (ur). Zbornik dokumenata i podataka o narodnooslobodilačkom ratu naroda Jugoslavije. Knjiga 19. Borbe u Sloveniji 1945 godine, 1. mart – 15. maj 1945. Vojnoizdavački in novinarski centar, 1975.
16. MATOVIĆ, Ivo (ur). Završne operacije za oslobođenje Jugoslavije. Vojnoizdavački in novinarski centar, 1986.
17. NIKOLIĆ, Vinko. Bleiburška tragedija Hrvatskog naroda. Osvajanje Hrvatske, izlazak, predaja kod Bleiburga i prisilno vraćanje. Treće Izdanje. Knjižnica Hrvatske revije, Zagreb, 1993, str. 155 – 169.
18. RAUCHENSTEINER, Manfred. Der Krieg in Osterreich 45. Styria reprint, Graz, 1995.
19. SAVIĆ, Sreta. Treća armija u završnim operacijama Jugoslovenske armije za oslobođenje Jugoslavije. Vojnoistorijski glasnik, Beograd, 1955, str. 205 – 208.
20. STIEBER, Gabriela. Nachkriegsfluchtlinge in Karnten und der Steiermark. Leykam, Graz, 1997.
21. STRLE, Franci. Veliki finale na Koroškem. Druga dopolnjena izdaja. Samozaložba, Ljubljana, 1977.
22. SCHONER, Josef. Wiener Tagesbuch 1944/1945. Bohlau Verlag Wien Koln Weimar, 1992.
23. STOJANOVIĆ, Risto. Koroška v vrtincu dogodkov ob koncu druge svetovne vojne v Evropi. Območno združenje borcev in udeležencev NOB Mežiške doline. ZIP center d.o.o, Ravne na Koroškem, 2005.

24. TERZIĆ, Velimir. Završne operacije za oslobođenje Jugoslavije 1944 – 1945, 1957.
25. TOLSTOJ, KLEPAČ, KOVAČ. Trilogija o poboju vojnih beguncev iz leta 1945. Vetrinje – Teharje – Rog. Založba za alternativno teorijo, Maribor, 1990.
26. VOJNOISTORIJSKI GLASNIK. Vojnoistorijski institut, Beograd, januar - april 1986.
27. VOJNOISTORIJSKI GLASNIK. Vojnoistorijski institut. Beograd, maj – avgust 1990.
28. VOJNOISTORIJSKI INSTITUT JNA. Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941 – 1945. Druga knjiga (od drugog zasedanja AVNOJ –a do konačne pobeđe): Beograd, 1958, str. 643 – 651.
29. VOJNOISTORIJSKI. Zbornik dokumenata i podataka o narodnooslobodilačkom ratu jugoslavenskog naroda. Dokumenta jugoslovenskog ratnog vazduhoplovstva u narodnooslobodilačkom ratu Jugoslavije Mart – Maj 1945, 1967, str. 630 – 719.
30. WALZL, August. Karnten 1945. Vom NS-Regime zur Besatzungsherrschaft im Alpen-Adria-Raum. Universitatvertrag Carinthia, 1985.
31. WINDISCH, Brigita. Kommen bleiben gehen. Sudeuropäische Flüchtlinge in der Steiermark (1945-1992). Bohlau Verlag, Wien, 1994.
32. ŽIVKOVIĆ, Dušan. Kontroverze četničke organizacije dragoljuba – Draže Mihajlovića (1941 – 1945). Stručna knjiga, Beograd, 2000.
33. ŽNIDARIČ, Marjan. Železničarji in železnice v času okupacije in narodno osvobodilnega boja na Štajerskem. Železniško gospodarstvo Ljubljana, 1990, str. 336 – 452.

Internetni viri

34. Aralica iznosi neistinu: u Bleiburgu je bilo 500.000, a ne 300.000 ... Nakon osnutka NDH upućen je kao prvi tajnik hrvatskog poslanstva u Bukurešt. ... Istovremeno je vlada naredila obće povlačenje vojske i građanskog mnostva ... www.safaric-safaric.si/bleiburg/bleiburg.html [More results from www.safaric-safaric.si]
35. Dobrodošli na stranice Hrvatskog Ustaškog pokreta ... uz velike gubitke, osiguravale i dalje povlačenje hrvatske kolone koje se ... pregovarali hrvatski generali Herenčić, Servatzy, Tomašević, Metikoš i pukovnik. www.hrvatskiustaskipokret.com/default.asp
36. Heeresgruppe E - Heeresgruppe E. 1. Lebenslauf:.. Aufgestellt am 1. ... März 1945 von der Heeresgruppe. www.lexikon-der-wehrmacht.de
37. Hrvati - Istina o Bleiburgu Odemo do glavnog Ustaškog Stana. povlačenje je u punom tjeku. ... "general Servatzy uzvratil: »ako nam zajamče slobodan prolaz, Ja sam Za to da prihvatimo«. ... www.hrvati.de/modules.php
38. Hrvati - Istina o Bleiburgu Sada upravo ulazi u Zagreb narodnooslobodilačka vojska na čelu s general lajtnantom Kočom ... general Herenčić poziva jednog domobranskog častnika, ... hrvati.de/modules.php
39. Kultura i znanost - Knjizevnost Počelo je povlačenje i bijeg pred bezbožnim komunistima, ... s hrvatske strane pregovarali generali Ivo Herenčić i Vjekoslav Servatzy te pukovnik prof. ... www.croatia.ch/kultura/knjizevnost/040513.php
40. Medjunarodni znanstveni skup "Jugoistocna Europa 1918.-1995 ... Hrvatski zapovjednik general Herencic i prevoditelj Danijel Crljen odvezli su se ... Nakon zestokih svadja, general Herencic nevoljko je pristao na predaju. ... www.hic.hr/books/jugoistocna-europa/tolstoy.htm [More results from www.hic.hr]
41. Novi list on line.. odstupnicu ostacima njemačkih i ustaško-četničkih bandi ... čiji su dijelovi započeli povlačenje (još) iz ... 2 njemačka, 17 ustaških, 296 domobranskih i 105 ..www.novilist.hr/Default.asp

42. Povijest ... Srbiji zato što je Hitler 8. kolovoza 1944. naredio povlačenje grupe armija "E" ... Crvena armija je, kao što je već rečeno, 16. travnja 1945. započela ... people.freenet.de/zupanjac/prilozi/41-90/ww2.htm
43. Povijest ... Tako su (a bilo je to 15. svibnja 1945.) generali Ivo Herenčić i Tomislav Servatzy i pukovnik Daniel Crljen kao HRVATSKI pregovarači otišli u BLEIBURŠKI ... www.people.freenet.de/zupanjac/prilozi/41-90/bleiburg.htm
44. Povijest zato po njima ta područja NDH mogu ući samo u sastav tzv., ... www.people.freenet.de/zupanjac/prilozi/41-90/bleiburg.htm [people.freenet.de]
45. Povlačenje se odvijalo u tri pravca: Zagreb - Novi Dvori - Rogaska Slatina - Celje ... izručenje izjednačeno bilo sa smrti, riječ dobiva pukovnik Crljen koji među ... www.pub52.ezboard.com/freferendumfrm17.showMessage?topicID=14.topic
46. Seitentitel. hrvatski zapovjednik general Herencic i prevoditelj Danijel Crljen odvezli su se... nakon zestokih svadja, general Herencic nevoljko je pristao na predaju. ... www.homepage.hispeed.ch/silversurfer/prilozi/page11.html
47. Seitentitel. Prvih dana svibnja 1945. zapocima masovno Povlačenje Hrvatske vojske zajedno sa mnoštvom ... riječ dobiva pukovnik Crljen koji među ostalim upozorava: ... www.homepage.hispeed.ch/silversurfer/prilozi/page19.html
48. Seitentitel. Moje je mišljenje da je general Herencic napravio kobnu pogrjesku kada je pristao na predaju Basti, a pri tom imajući na umu tisuće nesretnih ljudi za koje ... www.homepage.hispeed.ch/silversurfer/prilozi/page12.html
49. The Truth Seeker - Operation Keelhaul Zundelsite: To assume that a high-ranking British Army officer in the field, ... Zundelsite: Harold Macmillan! That sad-faced, sad-sack excuse of a British ... www.thetruthseeker.co.uk/article.asp
50. VJERA U BOGA I POGLAVNIKA SVOGA Sudbonosni su bili hrvatsko-talijanski granični pregovori, ... brigadir Patrick Scott i komesar Milan Basta, uspjeli prevariti i prijetnjama prisiliti ... www.powerandglory.blog.hr
51. Zundelsite ZGram - January 24, 2001 Harold Macmillan! That sad-faced, sad-sack excuse of a British upper crust ... On May 21, 1945 he issued an order to 5th Corps officers as to how to define ... www.zundelsite.org/english/zgrams/zg2001/zg0101/010124.html

SEZNAM SLIK IN TABEL

Slike:

- Slika 1:** Boji na Štajerskem in Koroškem, 9 – 15. maj 1945, Klanjšček (2001, str. 53)
Slika 2: Boji pri Borovljah, 11. maj 1945, Klanjšček (2001, str. 67)
Slika 3: Uničenje čela nemške 104. lovske divizije Boji pri Poljani, 13. maj 1945, Klanjšček (2001, str. 68)
Slika 4: Obkolitev in vdaja ustašev in četnikov na Libuški gmajni, 15. maj 1945, Klanjšček (2001, str. 71)
Slika 5: Enote 1. bolgarske armade na pohodu v smer Dravograda, Klanjšček (2001, str. 59)
Slika 6: Beg domobrancev skozi Tržič proti Ljubelju na Koroško, Klanjšček (2001, str. 64)
Slika 7: Pohod Motoriziranega odreda 4. armade čez Vršič proti Koroški, Klanjšček (2001, str. 65)
Slika 8: Razoroževanje nemške vojske na Koroškem, Klanjšček (2001, str. 70)
Slika 9: Ustaška kolona blizu Poljane, ki se je na Libuški gmajni vdala, 15. maj 1945, Klanjšček (2001, str. 73)
Slika 10: Kozaki se predajajo 5. britanskemu korpusu v Avstriji, Tolstoj (1991)
Slika 11: 15. kozaško konj. korpus predaja orožje pri Volkermarktu, 12. maj 1945, Tolstoj (1991)
Slika 12: Razorožena nemška kolona v Metlečah pri Šoštanju, 9. maj 1945, Strle (1976, str. 132)
Slika 13: Razoroževanje nemških vojakov v Šoštanju, 9. maj 1945, Strle (1976, str. 132)
Slika 14: Partizani iz 4. OC med postankom v Črni na Koroškem, 11. maj 1945, Strle (1976, str. 200)
Slika 15: Zaplenjeno nemško orožje v Borovljah, 10. maj 1945, Strle (1976, str. 164)
Slika 16: Partizani iz 4. OC na vozilih v Pliberku, 12. maj 1945, Strle (1976, str. 158)
Slika 17: Ustaški vojaki zbiti v ozki dolini Pliberka, 14. – 15. maj 1945, Strle (1976, str. 296)
Slika 18: Ustaška vdaja na Libuškem polju, 15. maj 1945, Strle (1976, str. 301)
Slika 19: Zajeti četniki blizu Pliberka, 16. maj 1945, Strle (1976, str. 341)
Slika 20: Način umikanja nemške vojske v Avstrijo, Strle (1976, str. 342)

Tabele:

- Tabela 1:** Celotne izgube v skupinah armad JA od 9. do 15. maja leta 1945, str. 18
Tabela 2: Dnevne izgube v 1. armadi JA od 9. do 15. maja leta 1945, str. 19
Tabela 3: Dnevne izgube v 2. armadi JA od 9. do 15. maja leta 1945, str. 19
Tabela 4: Dnevne izgube v 3. armadi JA od 9. do 15. maja leta 1945, str. 19
Tabela 5: Bojne formacije skupine armad E, ki so padle v vojno ujetništvo JA, str. 21
Tabela 6: Bojne enote skupine armad E, ki so se predale 8. britanski armadi, str. 21
Tabela 7: Stanje oboroženosti enot JA do 15. maja 1945, str. 25
Tabela 8: Zaplenjena celotna količina orožja do 15. maja leta 1945, str. 27
Tabela 9: Zaplenjena količina orožja na območju Celja od 9. maja leta 1945, str. 27

SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC

AK	armadni korpus
GŠ JA	Generalštab Jugoslovanske armade
JA	Jugoslovanska armada
JVE	jugovzhodna Evropa
KNOJ	Komite za nacionalno obrambo Jugoslavije
KoV	kopenska vojska
MES	minsko-eksplozivna sredstva
OZNA	Uprava za državno varnost
RA	Rdeča armada
SS	elitne enote nemške vojske (Sturm Stafeln)
VL JA	vojaško letalstvo Jugoslovanske armade

IZJAVA O AVTORSTVU

Kandidat 17. generacije Šole za častnike SV Boštjan Peternej izjavljam, da je zaključna naloga z naslovom

ANALIZA ZAKLJUČNIH VOJAŠKIH OPERACIJ NA KOROŠKEM PO KAPITULACIJI NEMČIJE LETA 1945

pod mentorstvom dr. Valerije B. Bernik moje avtorsko delo in dovolim uporabo zaključne naloge v študijske ter v znanstveno raziskovalne namene.

Boštjan Peternej